

НЕБА

половину
отримує
вуличний
продавець

ціна 4 грн

БАЧИТИ ДИВО № 9

**ЛАРИСА КІТ: «ПАНІ ЛЯЛЯ – ЦЕ
СТИЛЬ ЖИТТЯ» с. 20**

купуючи цей журнал, ви допомагаєте бездомним

ЗМІСТ

ПРОСТО НЕБА – це незалежний вуличний журнал, який продають на вулицях Львова бездомні і тимчасово безробітні люди. Вуличні продавці купують журнал по 2 гривні за примірник і продають покупцям за визначеною ціною. Усі зароблені гроші йдуть продавцям у кишеню.

НАША МЕТА

Метою розповсюдження журналу є залучення до соціальної інтеграції людей, що стоять на узбіччі та перебувають у скрутних обставинах. Девізом **ПРОСТО НЕБА** є «Працювати, Не Жебракувати». Ми схилиємося до думки, якщо людина взялася продавати журнал, вона прагне насамперед перебудувати своє життя. Плюс це унікальна можливість гідно заробити.

ЯК ВЛАШТУВАТИСЯ НА РОБОТУ

Якщо ви бездомна чи тимчасово безробітна людина, ви можете придбати примірники **ПРОСТО НЕБА** у відповідних пунктах розповсюдження і продавати на вулицях міста. Кожен примірник коштує 2 гривні. Нові продавці отримують свої перші 10 примірників безкоштовно.

ПУНКТИ РОЗПОВСЮДЖЕННЯ

ЛМГО «Спільнота взаємодопомоги «Оселя»:
Львів-Винники, вул. Франка І., 69
Центр обліку та нічного перебування бездомних громадян:
вул. Кирилівська, 3-а

РЕКЛАМА В ПРОСТО НЕБА

Ми запрошуємо рекламодавців. Розміщення соціальної реклами та реклами, що пропагує здоровий спосіб життя, сприятиме ефективному вирішенню проблеми бідності та бездомності у м. Львові.

СПІВПРАЦЯ З ПРОСТО НЕБА

Ми завжди відкриті до співпраці як із соціально незахищеними верствами населення, так і з письменниками, художниками, фотографами та багатьма іншими, хто став на шлях проти бідності та соціальної несправедливості. Усі матеріали в журналі – добра воля дописувачів і волонтерів видання. Винагороди за подані до друку матеріали немає. Редакція лишає за собою право надіслані матеріали не рецензувати, не повертати і не погоджуватися з думкою автора.

НАШІ ПАРТНЕРИ

ПРОСТО НЕБА є членом Міжнародної мережі вуличних видань. Проект реалізує ЛМГО «Спільнота взаємодопомоги «Оселя» за підтримки Фонду сприяння демократії при Посольстві США в Україні. Погляди авторів не обов'язково збігаються з офіційною позицією уряду США. Supported by the Democracy Grants Program of the U.S. Embassy in Ukraine. The views of the authors do not necessarily reflect the official position of the U.S. Government.

НАШІ КОНТАКТИ

ЛМГО «Спільнота взаємодопомоги «Оселя»
79495 Львів-Винники, вул. Франка І., 69
Сторінка в Інтернеті: <http://emaus-oselya.org/>
E-mail: prosto_neba@yahoo.com
Тел./факс: 8 032 296 33 03

ПРАВИЛА ПРОДАВЦІВ

1. Продавець має бути ввічливим, проявляти повагу до покупців та інших продавців.
2. Продавець продає журнал за ціною, вказаною на обкладинці.
3. Продавець не має нав'язувати покупцеві журнал, а поважати його вибір купити чи ні.
4. Продавець обов'язково мусить мати при собі посвідчення продавця.

Увага: Якщо продавець знаходиться у стані алкогольного чи наркотичного сп'яніння, не купуйте у нього журнал.

Один день з життя вуличного продавця	3
Наше опитування	4
Наші новини	5
Кароліна Козюра. Безумство – прокляття чи обдарування?	6
Олександр Фільц: «Культпарків – це дуже сумне і непривабливе місце»	8
Герої вулиці	9
Анастасія Рябчук. Війна з бідними	10
Юля Смаль. Поговоримо про...	13
Олег Романчук: «Дивні люди – це люди, від яких можна вчитися свободи»	14
Юліана Паранько. ДиСтанційне життя	16
Ірена Карпа: «Дивні люди - це ті, які, замість справжнього життя, цікавляться винятково «потребляцтвом»	18
Лариса Кіт: «Пані Ляля – це стиль життя»	20
Андрій Іщик. Три історії для «Просто неба»	22
Альфред Польшар. У телефонній будці	24
Павло Ар'є. Gummi frau	25
Протоптуючи нові літературні стежки	26
Володимир Вакуленко-К. Помутнілі фарби	28
Ігорь Белов. Поезія	30
Юрій Іздрик. Сіль ікон	30
рецензії МУЗИКА - КІНО	32
ЖЖ - огляд	35

Свідоцтво про державну реєстрацію
ЛВ 925/178р від 02.10.2009
Тираж – 2 000 примірників

Випусковий редактор – **Мар'яна Соха**
Верстка і дизайн – **Павло Гвоздецький, Оксана Васьків-Кукул**

Над номером працювали – **Максим «Ольга» Лішенко, Григорій Семенчук, Андрій Іщик, Юліана Паранько**

Один день з життя продавця

Роман, 19 років

19 лютого 2010

СКІЛЬКИ ЧАСУ ТИ ВЖЕ ПРОДАЄШ ЖУРНАЛ?

Десь півтора місяця.

ЯК ВЗАГАЛІ ТОБІ ДАЄТЬСЯ ПРОДАЖ ЖУРНАЛУ?

Залежить від погоди. Якщо погода погана, то можна за цілий день продати всього 5 журналів.

А ЯКІ ТВОЇ РЕКОРДИ З ПРОДАЖУ?

В палатці ми продали найбільше 75 журналів за день, якщо ходив по вулицях – то 40.

ОПИШИ, БУДЬ ЛАСКА, СЕРЕДНЬОСТАТИСТИЧНОГО ПОКУПЦЯ ЖУРНАЛУ.

Журнал купляють переважно молоді люди, студенти. Вчора був вражений таким випадком. Один чоловік, на вигляд сам як бездомний, підійшов і запитав, що ми про продаємо. Ми йому все розповіли, і він пішов, через пів години повернувся, приніс 4 грн і купив журнал.

Негативні випадки теж бувають, особливо на вихідних, коли нас часто плутають з релігійними організаціями.

Різні люди трапляються – одні сварять, інші хвалять.

ЩО ТИ ДУМАЄШ ПРО ПРОБЛЕМУ БЕЗПРИТУЛЬНОСТІ У ЛЬВОВІ?

За той час, що я продаю журнали, я бачив багато різних бездомних людей. Є такі, що хочуть змінити своє життя.

Наш журнал «Просто неба» висвітлює ці проблеми. Різні люди підходять і його купляють, дізнаються про безпритульних і таким чином журнал допомагає привернути увагу громадськості до проблеми бездомності.

ЩО БИ ТИ ПОБАЖАВ ЧИТАЧАМ ЖУРНАЛУ «ПРОСТО НЕБА»?

Хочу найперше їм побажати, щоб в них все склалося набагато краще, щоб вони знали, що існують бездомні люди, і що купляючи журнал, вони їм допомагають.

ОДИН ДЕНЬ З ЖИТТЯ ВУЛИЧНОГО ПРОДАВЦЯ
ПРОСТО НЕБА

Зараз вся Україна – диваки, особливо той, хто рветься до влади. Ось я, наприклад, не розумію нашого прем'єр-міністра Юлію Тимошенко – чого вона домагається? Їздить всюди – це правда, виступає багато, але що з того? Звісно, я не сумніваюся, що вона стане президентом, але чи ця посада не буде їй перешкодою? А з гумористів найдивакуватіший персонаж – це Андрій Данилко. Дивно, коли нормальний мужик переодягається в жінку.

Вадим Гіленко,
31 р., без дому 6 років

По-перше, це – Ейнштейн. А по-друге, не згадаю його прізвища, це астрофізик з Британії. Він паралізований, їздить на візочку, і говорить за допомогою комп'ютера, який передає його звуки. Взагалі, диваки – це ті люди, які вражають. Я пам'ятаю, як свого часу у львівському цирку виступав грузинський актор, в якого не було обох рук, і який все робив за допомогою ніг: він писав ногами, перезаряджав і стріляв з гвинтівки також ногами. Прикро, скільки я знаю людей, котрі в цій ситуації спилися б, зогнили би або, щонайгірше, повісилися б. А той актор, покалічений, переламаний, а таки показує свої вміння! З таких людей треба брати приклад.

Валерій Ващенко,
65 р., без дому 5 років

КОГО З ВІДОМИХ ЛЮДЕЙ МОЖНА НАЗВАТИ ДИВАКАМИ?

Ми всі диваки... всі люди дивні по своєму. Ось в мене був знайомий, Колька, він теж дивакуватий. Колись так само, як і я, скитався, а зараз, бачте, заможний став, проходить повз, не вітається.

Віктор «Генерал»,
55 р., без дому 10 років

Всі люди, які досягли чогось, зокрема в мистецтві: художники, дизайнери, особливо автори книжок, є по-своєму дивакуватими, мають у собі якусь таку родзинку. Відрізняються від інших. Можу про це стверджувати як видавець. Не хочу називати конкретних імен. Є люди, які, коли видають книжку, хочуть, щоб з іншої сторони був віддрукований текст, є такі, що обов'язково мусять писати вручну, не послуговуючись комп'ютером. Знаю ще такого автора, який завжди запізнюється на зустріч на дві години.

Василь Гутковський, директор видавництва «Піраміда»

Я люблю оригінальних людей, але залежить, хто що під цим розуміє. Іноді бувають просто клоуни. А є особистості в яких оригінальність від розуму. Це скажімо диваки. Вони люди, як правило, добрі. Виражається ця дивакуватість у багатьох речах – у розмові, в поведінці, в одязі, багато в чому. У мені оригінальність час від часу прорізається, але я стримуюся і намагаюся бути, як усі. Можливо, і не треба. Іноді щось хочеться зробити, щось сказати, якийсь вчинок, але не пасує, і не роблю цього. Я знаю деяких бізнесменів диваків, в основному це представники творчої професії, вони розслабляються і вони є самі собою. Чого ж він в костюмі і в краватці прийшов, і взув, для прикладу, кеди. Якщо людина дивак, це не приховаєш, бо воно постійно присутнє. Але це добре. Якщо б диваків було мало, було б скучно. Вони вносять певний колорит в наше життя. Як на мене, тепер їх народжується все більше.

Анатолій Забаріло, депутат Львівської міської ради

Мені дуже складно відповісти на питання про диваків, тому що все те і всі ті, хто для більшості виглядає дивним, мені внутрішньо близькі і симпатичні. До числа дивних людей я відношу усіх, хто з точки зору узагальненої більшості є незрозумілим і неприйнятним. Диваки – це люди, які своїм існуванням порушують гегемонію сірості навколо. Суспільство як таке – це дуже сіре поняття, це умовна сукупність посередностей, які захищають усе посереднє, умовне й загальне. Диваки – це виклик правилам більшості. Без них світ скотиться у примітив. Чим більше диваків – тим більше прогресу і нових рубежів. На жаль, Львів і Україна диваків таврують, насміхаються з них. Тому назвати прізвище людини, яку я вважаю диваком, не можу. Але можу сказати, чого я хочу. Я хочу, щоб навколо постійно більшало дивних людей, які змінюватимуть наші уявлення про світ і себе. Нехай навколо щоразу більше стає людей, які не звертатимуть увагу на думку про себе.

Артур Малецький, художник

Співпраця громадських та державних організацій для вирішення проблем безпритульних людей

У лютому цього року закінчується реалізація річного проекту «Свідома та демократична громада» ЛМГО «Спільнота взаємодопомоги «Оселя». За цей рік було проведено безліч тренінгів та зустрічей у школах, державних структурах, закладах, що працюють з бездомними.

Очевидно, що вирішення проблем безпритульних людей – справа рук не лише безпритульних. Допомога та підтримка потрібна людям на кожному етапі їхнього повернення в суспільство. Часто крім знання власної справи, працівникам державних служб потрібні і базові знання про причини безпритульності, труднощі життя на вулиці та основні потреби безпритульних людей. А найголовніше – розуміння, що безпритульна людина перебуває в кризовому стані і сама не зможе впоратися зі своїми проблемами.

Зустрічі та спільне обговорення проблем безпритульних людей вилилися у співпрацю з міським центром зайнятості, районними відділами міліції, паспортними службами, Винниківською поліклінікою та районними відділами кримінально-виконавчої інспекції м. Львова.

Зимовий патруль

Гарним тріскучим морозом можна насолоджуватися тільки тоді, коли знаєш, що в будь-який момент можна повернутися в квартиру, випити гарячого чаю та зігрітися. Для безпритульних людей зимова пора – це боротьба за життя.

Останнє таке випробування було у 2006 році. Тоді кілька громадських організацій та МНС організували наметове містечко на стадіоні «Україна» і врятували від замерзання близько 300 осіб. Сьогодні в нашому місті ми вже маємо нічліжку, в якій можна переночувати та відігрітися. Проте багато людей все-таки не знають про таку можливість чи просто потребують більше інформації та соціального супроводу. Розуміючи таку ситуацію, працівники нічліжки, громадських організацій «Оселя», «Народна допомога» та Спільнота святого Егидія здійснюють вуличне патрулювання, під час якого роздають гарячий чай, теплий одяг, буклети з інформацією про різні соціальні заклади Львова, де можна отримати допомогу. За потребою людей відвозять до нічліжки транспортом організацій.

Точної статистики про кількість безпритульних осіб, які померли від переохолодження на вулицях Львова, на жаль, немає.

Презентація кінофільму про бездомних

26 січня ц.р. в межах підсумкового семінару «Від теорії до практики у наданні послуг бездомним людям у м. Львові» відбувся показ документального короткометражного фільму «Один день з життя міста Лева та його бездомних мешканців» авторів Максима Ольги

ПРОГНОЗ ПОГОДИ ВІД МАКСИМА ОЛЬГИ

ПОГОДИ НЕ БУДЕ...

МОЖЕВІЛЬНІ ДИВАКИ

Кого в нашому суспільстві можна назвати диваками? Гадаю, що всіх. І навіть тих, хто вважає себе нормальними людьми. Всі ми по своєму можевільні. Можевілля – це те, що закладено в нас самих. Те, що нас характеризує. Те, що нас відрізняє, скажімо, від тварин.

От я, наприклад, чим не дивак? Живу у дивному будинку, працюю на дивній роботі, пишу дивні речі про диваків. Був час, коли дивакуватість була нормою суспільного життя. Тоді ще не було незалежної України, лише – УРСР. Тоді всі товариші були диваками.

Або наш відомий фронтмен підпільного панк-колективу «Без оцінки» Спайдер. Були деньки, коли він витворяв на вулицях міста такий гвалт, що й не снився ані Щепку з Тоньком, ані Штепсело з Тарапунькою. Спайдер навіть потрапив на сторінки «Наміру!» культурного в неформальному середовищі львівського письменника Дереша. Як колись на обкладинку «Поклоніння ящірці» потрапив ще один добрий дивак Кубік.

Або наш козак-бандурист, що наспівує козацькі марші біля готелю «Жорж», колишнього «Інтуристу»: скільки диваків крутяться коло нього! А одяг в бандуриста відповідний, мабуть, від кутюр.

А є ще одна можевільна жіночка, коханка другого і третього президента. Я ледь не став її жертвою, коли вона за дві гривні обіцяла мені замазати сесію. Добре хоч, що вона не така відома як Спайдер і одягається скромніше, ніж козак-бандурист.

Можевіллям є й декламація власних віршів. Один такий віршоспів «працює» в тролейбусах у напрямку «Центр-Виговського». Цей дядечко заримує навіть ваше прізвище. Я б ще назвав одну тітоньку, що продає старі номери газет «бабусь» з «порадницями», монотонно зачитуючи «родзинки» номеру. Все таки дивні люди, котрі купують ці газети!

А якщо пройтися вулицею «Session street», можна вже такого надивитися, що почнеш себе ототожнювати з цілком неможевільними людьми. Гітарист із триструнною гітарою, що не цурається навіть львівських морозів. Дідусь з двома капелюхами, одним з яких прикриває голову, а другий тримає в руках. Ортодоксальний єврей, що, мов, чорний плащ, пролітає на крилах юдаїзму. Хлопчик, котрий жонглює мандаринами...

Інколи люди приховують своє можевілля, виводячи на прогулянку домашніх улюбленців. Хтось на повідку тримає кицьку, а хто – і свиню. Знаходяться ж диваки, котрі знимкуються разом із улюбленицями, весело так регочучи з власної недоумкуватості.

Можевілля – це не діагноз, це стан душі. Коли людина хоче відчувати себе Наполеоном, чому б і ні? Коли людина чує з космосу сигнали, а мозком ловить радіохвилі, вона сподівається на ваше розуміння, а не на госпіталізацію до психіатричної лікарні. Коли...

Диваки були, є і будуть. Як ніч і день. Як вода і пісок. Як криївка, що десь на площі Ринок. Як Ейфелева вежа і піраміди Хеопсу. Кожен з нас – потенційний дивак зі схильностями до можевілля. Кожен з нас не застрахований від санітарів у білих халатах.

Проте в «нормальній» людині завжди знайдеться відмазка: «Я не психічно хвора, я – нормальна людина», «На Кульпаркові – самі психи!» А ви тільки уявіть, якщо всім можевільним замість гамівних сорочок видати квіти?

05.02.2010 р.

та Романа Неклеви. У фільмі знялися бездомні люди, що користуються послугами львівських державних і недержавних організацій, зокрема вуличний продавець журналу «Просто неба» Володимир Гіленко.

За задумом авторів було зображено три боки життя бездомних мешканців Львова: тих, що заробляють на життя збором макулатури, бездомних-жебраків, й тих, що продають журнали. Найприкметнішим є те, що кожен з «героїв» фільму, маючи в собі потенціал, свідомо обрав найпростіший для нього спосіб заробітку. Відтак немає підстав засуджувати чи критикувати їхній вибір, бо часто той чи той вибір зумовлений не особистими якостями, а недосконалістю системи соціального захисту населення.

Автори фільму закликають мешканців міста бути небайдужими до проблеми бездомності. Не миритися з цим – не бути співучасниками цієї проблеми, а стояти на захисті всіх людей, хто потребує допомоги. «Тепло у твоїх руках» – цей девіз став лейтмотивом фільму. Цей девіз мав би стати точкою відліку допомоги для кожного глядача.

БЕЗУМСТВО - ПРОКЛЯТТЯ ЧИ ОБДАРУВАННЯ?

У суспільстві завжди є особи, що «відрізняються від загалу» – чи то своїм виглядом, чи поведінкою. Таких людей зазвичай намагаються ізолювати від спільноти і це правило є неписаною нормою. Мабуть, не так легко окреслити явище «ненормальності», але кожен з нас відразу може виділити з натовпу людину, що має це тавро. Норми нашої культури – те, як ми визначаємо чиясь (не)нормальність не є універсальними. А навіть більше – усі ці правила є лише маленькою частиною відображення того, як сприймають люди один одного і як формують судження про своє оточення.

Те, що в нашому розумінні є божевіллям, для наших сусідів може

означати дивовижний дар. Отже, де проходить межа (не)нормальності? Хто її визначає? Якою мірою ми самі формуємо свій образ, а наскільки він залежить від бачення інших? Як нас сприймає оточення – як безумних чи нормальних?

У нашій культурі «диваків» та «відступників» зазвичай виключають зі спільноти. В часи Середньовіччя людські вади – фізичні чи психічні – вважалися «знаком диявола». Таку людину беззаперечно прирікали на жебрацтво або вигнання. Хіба що комусь «щастило» стати іграшкою для глядачів на ярмарку або в цирку. З часом відбулася «християнізація» ставлення до «проклятих» людей. Їх забирали в лікарні та лікували, щоб вони

могли знову повернутися в суспільство, чи хоча б не були загрозою для інших.

Очевидно, не варто зараз заглиблюватися в історію окремої епохи. Кожна з них витворювала власні межі нормальності, власні канони та ідеали. Варто однак зауважити, що основною рисою нашої культури є відторгнення ненормальності. І ми це бачимо на кожному кроці. Будь-хто з нас без жодних вагань назве із свого оточення «того дивака, з яким краще не розмовляти». І про кого ми зазвичай так говоримо? Про того, хто своєю поведінкою чи стилем життя відрізняється від норм, які вважаються загальноприйнятими. От, наприклад, біля нас живе сусідка разом з десятьма котами. Ми швидше назвемо її дивачкою, аніж «любителькою домашніх тварин», і

навіть на хвилинку не задумуємося, яка мета і бажання в цієї жінки. Найперше ми засудимо таку людину і відмежуємося від неї.

До прикладу, у Познані усі знають одне старше подружжя кіноманів. Цю пару можна зустріти на кожному кінофестивалі, на усіх прем'єрах. Однак їхній вигляд не нагадує пересічних любителів кіно. Вони схожі на важкохворих стареньких, які можливо навіть не мають де жити. І хто з нас оцінить їхнє захоплення та хобі, а хто одразу ж собі подумає: ото й диваки!

Так, ніби хтось нам наперед втовкмачив НОРМИ того, що означає бути нормальним. І керуючись матрицею, яка є у нас в голові, ми одноголосно оцінимо цю пару стареньких людей (попри явну симпатію до них) диваками. Водночас нормальними (і це беззаперечно) ми вважаємо тих людей, які протягом 30-40 років працюють на одному місці, одягають ту ж саму робочу форму, виконують одноманітну роботу, після восьми чи десятигодинного робочого дня повертаються додому, сплять і знову повторюють все те саме. І хоча таке існування може здатися сумним та монотонним, але ми радше скажемо, що це нормальний плин життя.

Безумство як дар

У більшості культур, а особливо так званого традиційного типу – я маю на увазі племінні та кочові суспільства (від бурятів, які жили в північному Сибірі до індіанців племені яномамі, що селилися у басейні річки Амазонки в Південній Америці) безумство вважалося позитивною ознакою, незважаючи на те, що кожна з цих культур сформувала власну релігійну та суспільну систему. Спільною для них є постать шамана, який виконував роль посередника між світом людей та богів. Він займав найвищу позицію, його поважали і боялися. Не кожен міг виконувати функцію шамана, адже самі боги вибирали собі посередників, водночас наділяючи їх якоюсь вадою.

У багатьох культурах індіанців Південної Америки особливо шанували альбіносів (генетична хвороба, при якій відсутня пігментація шкіри) або близнят. Шаманський ритуал (здійснюваний, наприклад, серед монгольських кочівників) можна вважати певного роду входженням у стан безумства за допомогою одурманливих засобів, музики чи співу. З нашої точки зору, шаман, ввійшовши у транс, стає божевільним і втрачає контакт з реальністю. А для нього самого та його оточення це особливий стан, у якому він може говорити з богами, перейти в інший, паралельний світ – стати твариною чи частиною природи. Врешті може стати лікарем і цілители хворого члена групи. Шаманство – це ознака вибраності. В цьому випадку відхилення від норми є бажаними для спільноти.

Суспільство як в'язниця

Отже, нормальність не є глобальним явищем. Кожна культура, кожне суспільство визначає власні межі «безумства». За словами знаного французького філософа Мішеля Фуко, суспільство саме

AFTER DARK ВІД ГРИГОРІЯ СЕМЕНЧУКА

ДИВНІ ЛЮДИ

Відкрив телефонний записник. Проаналізував хто з моїх знайомих не має дивних звичок. Перша в записнику – така собі молода провінційна актриса Світлана. Постійно гризе нігті. Боїться високих чоловіків. Так, принаймні, мені казала. Дали, Муфлон. Друг з одного маленького містечка, світлий безумовно хлопець, але постійно впадає в крайнощі, кажуть зараз одружився. Наступна, Таня – пописує якісь віршики, знищує алкоголь в страшних дозах, підбирає на вулиці квитанції, цілується з напівзнайомими чоловіками. Ну, out, просто. Така собі юна Дженіс Джоплін. Окей. Йдемо далі. Тут Половинка, мій давній приятель. Бачились з ним ми тричі. Казав, що він поет, потім домовилися з ним про те, що на нашій наступній зустрічі, хай навіть, випадкової, обмінємося віршами про один одного. Серйозно я до нього не дивився. Дивний якийсь. Ми зустрілись за півроку. Абсолютна випадковість. Він привітався, дістав з гаманця клаптик паперу, на якому було написано: «від Антона Половинки – Григорію Семенчуку», а далі вірш, класичний п'ятистопний ямб, 4 строфи. Останні були такі: «За те, що маєм долю ми таку, подякуєм Григорію Семенчуку». От ви як би на таке відреагували? Вдруге бачу чувака, а він мені вірш, цілий вірш про мене. Я не мав чого йому дати. До сих пір соромно... Але так, хто тут ще. Дивацька дівчинка-журналістка Стрілка. Маленька, руденька, схожа на білочку. «Хто це така, звідки воно взялося» - питання, яке мучить мій мозок і дотепер. Проте, згадую, як святкували її 18-річчя. Вона була п'яна, їй відмовляли в продажі пива і вона кинула паспортом в продавщицю. Чи оцей, наприклад, шкільний психолог Андрій Іванович, здавалось би простий хлопчина, який вирвався зі своїх Копичинець, став вкладачем, чогось навчився. Але шаровари до кінця з себе зняли не може і дотепер. Все йому не сидиться. Мітинги влаштовує, молодь скликає, наради проводить. І отаких диваків так не 5 і 7. Їх всі 594 номери, які є в моєму телефоні.

А тепер, загляньте в свої телефонні книги. Всі ваші оточуючі, так чи інакше фанатично пруться від своєї ненормальності, дивності. І я такий і ви. Всі ми настільки паталогічно хворіємо на різні діагнози. Від того і люди діляться, на схід і захід, червоних і синіх, темних і світлих, дурних і розумних. Здається мені що, шизофреніки ніколи не прийдуть до порозуміння з соціопатами.

Всі занадто індивідуальні.

дисциплінує себе і здійснює контроль, виключаючи тих, хто йому не підходить. Дивна річ і на перший погляд неможлива. Людина звикла думати, що сама має владу (як і контроль) над своїм життям. Насправді ж ми живемо у державі, що розумно правову сторону нашого буття, школа вчить нас, як правильно думати і поводитися, сім'я – регулює емоції та моральність. Можна до безкінечності перераховувати наступні установи, які нас дисциплінують і контролюють, але як наголошує згадуваний уже Фуко, саме ми і запроваджуємо ці практики.

Для філософа прикладом того, як функціонує суспільство і як воно формує практику влади є образ однієї французької в'язниці – Паноптикону. Вона має форму циліндра, всередині якого знаходиться висока вежа. Камери із в'язнями розміщені в стінках циліндру, у кожній з них – по два вікна. Одне виходить всередину (з виглядом на вежу), інше – назовні, таким чином, щоб сонячне проміння наскрізь просвічувало приміщення. Так тюремному сторожу із вежі дуже добре видно в'язня, який ніколи не знає, коли саме за ним спостерігають. Щоб контролювати в'язнів, достатньо лише за ними спостерігати та ізолювати від інших в'язнів.

Цікавішим є інше – сторожа у вежі немає, бо в ньому насправді немає потреби. Достатньо, щоб в'язні думали, що за ними

будь-якої миті можуть спостерігати. Відтак вони слідкують за своєю поведінкою і самі себе дисциплінують. Джерелом влади наглядача є самі в'язні. Для Фуко це і є зразок функціонування суспільства. Виходить так, ніби хтось нам втовкмачив в голову зразок того, як ми маємо виглядати і як поводитися. Ба, навіть більше – якими мають бути інші люди, і що вони повинні робити. Якщо хтось вирізняється від загалу (від нашої уявної матриці), то на нього одразу показують пальцем, висміюють і намагаються ізолювати.

Насправді ж чогось такого як поняття (не)нормальності просто не існує. Ми самі придумуємо ці категорії і поділяємо на них людей. Якщо б ми подивилися на свої вчинки збоку і задумалися над раціональністю своїх дій – то кого з нас можна би було назвати цілком нормальним, а кого зарахувати до диваків? Мабуть, варто хоч інколи вийти із створеної нами та нашим оточенням в'язниці і подивитися з відстані на власне життя та на людей, які нас оточують. Можливо ті, кого ми зараз вважаємо диваками, в іншій культурі і в інший час були б шанованими шаманами?

Кароліна Козюра
переклад з польської **Ірки Фрис**
Ілюстрація **Ромка Шукеля**
та **Оксани Олещенко**

Олександр Фільц: «кульпарків - це дуже сумне і непривабливе місце»

Олександр Орестович Фільц – доктор медичних наук, професор, завідувач кафедри психіатрії та психотерапії факультету післядипломної освіти ЛНМУ імені Данила Галицького, головний лікар Львівської психіатричної лікарні (на фото).

8

Олександр Орестовичу, які на сьогодні Ви бачите перспективи розвитку української психіатрії? Якими можете похвалитися досягненнями? І які очікування у Вас на майбутнє?

Передусім відзначу те, що в українській психіатрії все таки щось почало відбуватися. І найбільшим досягненням на сьогодні є закон про психіатрію, який був сконструйований незалежною асоціацією психіатрів. Як фахівець, я можу сказати, що цей закон непогано функціонує на відміну від інших законів України. Це означає, що пацієнти достатньо захищені від психіатричної «сваволі», яка була в Радянському Союзі, себто сваволі безоглядного ставлення до пацієнтів. З іншого боку закон дає певний формалізований захист і психіатрам, а саме вберігає їх від непотрібних помилок і непотрібної психіатричної заповзятості, тобто в цьому сенсі він достатньо збалансований. Парадоксально, але психіатри загалом цього закону дотримуються.

Якихось прогресивних змін чи радикальних реформ в українській психіатрії нема, не було, і, мабуть, ще не скоро будуть. І от чому. Радикальна реформа сталася в 70-х роках минулого сторіччя, коли був мавсвий антипсихіатричний рух. Саме тоді прогресивні психіатри ставили під питання канони традиційної, так званої інквізиційної психіатрії, внаслідок чого було реформовано взагалі ставлення до пацієнтів. Наприклад, в Італії були ліквідовані психіатричні лікарні, натомість створювали маленькі амбулаторії, психіатричні комуни, тобто відбувалися певні рухи. Ми своєю чергою не зазнали такого антипсихіатричного руху,

вдтак в нас не було доброго імпульсу для реформ. І тому наша психіатрія застрягла в такій традиційній старосвітській психіатричній парадигмі першої половини двадцятого сторіччя. Тільки наприкінці минулого року було вперше проведено декілька нарад міністерства охорони здоров'я, на яких нарешті почали ставити питання пріоритетності-непріоритетності психіатрії: «Потрібно щось змінювати». Тобто рух тільки-но почався, принаймні вже йдеться про певні зміни в психіатрії. Проте передбачити, які будуть наслідки, тяжко.

Якими Ви бачите нинішні реалії української психіатрії в порівнянні з психіатрією першої половини минулого сторіччя?

Психіатрія в Україні залишалася достатньо консервативною, якою і залишається до сьогодні, з безліччю різних нюансів, успадкованих від радянської психіатрії, передусім в сенсі апаратного ставлення до проблем психічного здоров'я як такого. То була свого роду така бюрократична машина, яка працювала на те, щоб психічнохворі знаходили своє місце в суспільстві, щоб вони мали свій притулок, хоча би формальний.

Сьогодні українська психіатрія, як, зрештою, й світова, стає щораз більше формалізованою, медікалізованою. Психіатрична зацікавленість щораз більше й більше розгортається в бік біологічної психіатрії: виявлення симптомів, з'ясування можливого діагнозу, видача ліків, скерування пацієнта на соціальну реабілітацію... Я б охарактеризував нинішню психіатрію як технічно-медичну спеціальність.

Яким, на Вашу думку, є ставлення громадян до психіатричної лікарні? Які виникають при цьому стереотипи?

Класичний стереотип: Кульпарків – то Кульпарків, тобто дуже сумне і непривабливе місце. Адже в подібних лікарнях сконцентровано надто багато справжнього психічного страждання. Я вважаю, що які б золоті ці лікарні не були, які б прекрасні готельні умови не мали, в них концентрується страждання, і таке страждання, яке є за межею людського розуміння. Природно, що ці лікарні викликатимуть в людей острах, і, передусім, тому, що за стінами лікарень вирує зовсім інший світ.

Як Ви працюєте над розвитком лікарні, аби подолати негативні стереотипи?

Для себе я вже давно визначив розвиток лікарні, про що я неодноразово говорив в інтерв'ю. Було би добре створити такий ідеальний варіант лікарні «Кульпарків-сіті», де пацієнти почували би себе краще, ніж будь-де, де їх розуміли би, інакше ставилися би. Я не знаю, чи ви чули про таку країну в центрі Копенгагена, що називається Крістіанія? Це країна, яку в 60-х роках заснували гіпі, потрапляючи куди, ви потрапляєте в зовсім інший світ. Я не назвав би то аналогом лікарні, але той інший світ, що живе своїми законами, відкритий для кожного: люди, які туди втікають, там добре себе почувують. От і якби «Кульпарків-сіті» став би містом для хворих, їх рідною домівкою, з майстер-

нями із виробництва чогось. Звісно, це утопія, але такий я бачу розвиток лікарні.

Що є передумовою госпіталізації до психіатричної лікарні? З якими проблемами найчастіше звертаються люди за психіатричною допомогою?

Наприклад, в силу різних розладів пацієнти не втримуються вдома або ж їм просто суб'єктивно зле. Люди можуть навіть самі приходити, бо не дають собі раду, або не витримують конкуренції з життям через неспроможність адаптуватися. Такі люди мусять періодично звертатися до лікарні, щоб відбутися той кризовий період. Також є пацієнти, які в силу тих чи тих обставин, мають психічні розлади, котрі просто не дозволяють їм перебувати в середовищі, і вони на деякий час мусять бути госпіталізованими до лікарні.

Чи можете узагальнити психічні розлади, з якими найчастіше зіштовхуються психіатри?

Так, в психіатрії не так вже багато є хвороб. Є суто психіатричне захворювання – шизофренія, від легких до тяжких форм, є депресії, є манії, є різні невротичні розлади. Головне, це не який діагноз у пацієнта, а як ці психічні відхилення модифікують людину.

Як Ви охарактеризуєте алко- чи наркозалежність? Це хвороби чи розлади?

Очевидно, що і наркозалежність і алкоголізм є достатньо тяжкими хворобами, за яких ламається багато біохімічних механізмів людини.

Який максимальний термін госпіталізації?

Є пацієнти, які десятками років перебувають в лікарні через те, що не мають родичів або загублені на тому світі і їм ніде бути.

Скільки коштує денне утримання одного пацієнта в психіатричній лікарні?

В областях – від чотирьох до одинадцяти гривень на день, у Львові – близько семи.

Які основні напрямки роботи психіатричної лікарні?

Ті, що визначають рутину психіатричної роботи. Лікарня повинна забезпечити хоча би необхідний життєвий мінімум для госпіталізації пацієнтів. В лікарні функціонують різні відділи, куди поступають пацієнти; пацієнтів потрібно діагностувати, призначити ліки, надати певну соціальну підтримку непрацездатним чи допомогти в виготовленні інвалідності, налагодити контакти з родичами тощо.

Як пацієнти в лікарні проводять своє дозвілля?

У нас є прекрасний театр. Пацієнти власноруч пишуть короткі невеликі п'єси, які дуже добре сприймаються на загал. Показуємо кіно. Наприклад, знаменитий фільм «Забави розуму» щоразу викликає у пацієнтів жваве обговорення, тут вже йдеться про те, як можна опанувати хворобу. Цього року ми видали каталог робіт пацієнтів із образотворчого мистецтва, який є одним з кращих каталогів, які я знаю взагалі в історії психіатрії. Паралельно ми зробили вистав-

ки в чотирьох міських галереях. Деякі автори вже встигли стати популярними. Один із них навіть був запрошений на виставку до Києва. Ми також випускали журнал, в якому була рубрика «На межі». Це був професійний журнал, частина якого віддавалася тій рубриці, де пацієнти могли писати те, що вони вважали за потрібне, наприклад, свої далекі від реальності фантазії. Деяких пацієнтів ми працевлаштовуємо в лікарні, котрі хочуть і можуть допомагати, і які дійсно працюють і допомагають. Але все це не більше ніж крапля в морі.

Чи реалізуються на базі лікарні міжнародні проекти, програми з обміну досвідом?

Якщо брати лікарню плюс кафедру плюс українську спілку психотерапевтів, то ми маємо нескінченну кількість різних контактів, здебільшого з європейським світом. У нас весь час відбуваються конференції, читаються лекції, проводяться семінари. Тісно співпрацюємо з краківським шпиталем Бабінського з обміну реабілітаційних програм, які спонсорується і підтримується голландським фондом Генрі Наувена, який, до речі, й уможливив обмін фахівцями. Ми маємо підписану угоду про співпрацю із Замостоєм, де планується відкриття психіатричного гуртожитку і психіатричної амбулаторії. Отож, стосунки в нас безперервні і досить добрі.

Як засоби масової інформації відображають всі ті події? Яку оцінку Ви поставили би ЗМІ?

ЗМІ достатньо компетентні, толерантні, я б навіть сказав, прихильні. Принаймні у Львові ЗМІ якимось по доброму відносяться до лікарні.

І, наостанок, що би Ви побажали читачам «Просто неба»?

Було би добре, якби ви друкували якісь мінімальні нариси чи короткі оповідання самих бездомних людей, щось на кшталт «Польових записок». Адже я переконаний, що серед бездомного населення є й творчі люди з цікавими і непростими життєвими історіями.

Розмовляв **Максим Ольга**

ДОВІДКА «ПРОСТО НЕБА»

Олександр Орестович Фільц (1955) — доктор медичних наук, професор, завідувач кафедри психіатри та психотерапії факультету післядипломної освіти ЛНМУ імені Данила Галицького, головний лікар Львівської психіатричної лікарні. Мама Фільца була окулістом. Тато, професор Орест Фільц, учень Георгія Караванова, очолював кафедру хірургії Львівського медуніверситету.

Закінчив Львівський медичний інститут. На психоаналітика вчився в Австрії та Німеччині. З 2005 по і 2007 рр. головував у Європейській асоціації психотерапевтів. Згідно з ротатійним принципом, чинним в Асоціації, зараз є її першим віце-президентом.

Батько чотирьох дітей. Автор книжки «Олімпійський синд-ром».

КОРОЛІ ВУЛИЦІ

К

ПАНІ ДАРА ТА ЇЇ НЮРА

Цю незвичну домашню тваринку разом з її господинею часто можна зустріти у центрі міста. Місцеві звикли, туристи – в шоці, а пані Дара заробляє гроші, позуючи з Нюрою перед фотооб'єктивами.

Якщо вірити чуткам, свинку пані Дара вела для того, щоб разом з нею шукати гриби – трюфелі, які, до прикладу, в Лондоні на аукціоні можна продати за великі гроші.

Коли в'єтнамська свинка ще була маленькою і чорненькою, ніхто й не дивувався – майже як собачка, красива і з бантиком. Десь через дві зими пані Дара вивела з помешкання велику вгодовану рожеву ляху. Від чорного кольору залишилися поодинокі плями. Проте господиня легко тримає екзотичну для міста тварину на ремінці, даючи у півголос команди і збираючи за нею в кульочок природні добрива.

Про те, чи свинка виконала призначення їй місію, на жаль, невідомо.

фото **Василя Шимка**

Шановні читачі!

Починаючи з 9 номеру ми запроваджуємо постійну рубрику «Королі вулиці».

Тут ми будемо збирати інформацію про героїв львівських вулиць – незвичних і непересічних мешканців нашого міста, територія королівства яких простір просто неба.

Запрошуємо Вас допомогти нам перенести героїв з вулиці на сторінки журналу.

Висилайте цікаві історії разом з фото на prosto_neba@yahoo.com

ВІЙНА З БІДНИМИ

Ось уже декілька років наша міліція «повертається обличчям до людей». Про це повідомляють на телебаченні і в газетах, а нещодавно до моєї квартири подзвонив дільничий, щоб сповістити мені про це особисто. Він простягнув візитівку зі своїми прийомними годинами і контактними телефонами й поцікавився, чи не стикаюсь я з якимись проблемами, які він може допомогти вирішити. Дещо спантеличена, я почала думати (проблем, звісно ж, вистачає) з якої почати? Але міліціонер напевно вирішив «допомогти» не лише з проблемами, але і з їхнім переліком:

– Може вас турбує, що по вулиці небезпечно ходити вночі, чи може бомжі у під'їзді ночують і вам надокучають?

– Та ні... але от, не зважаючи на заборону суду, капітальні стіни руйнують і тріщини скрізь пішли – це надокучає... А ще машини на тротуарі паркуються і вже не раз на мене наїжджали – вони теж надокучають, ви можете якось допомогти?

– На жаль, це не в нашій компетенції, – знякотив дільничий, швиденько попрощався й пішов повертатися обличчям до сусідів. А все ж його візит не був марним, бо змусив замислитися над пи-

танням, чому бездомні (які мені «надокучають» хіба що неприємним запахом, коли знаходяться надто близько, але аж ніяк не більше, ніж власники мерседесів під моїми вікнами) викликають у багатьох людей такий непропорційно сильний страх? Настільки сильний, що вони готові підтримати чи принаймні не заперечують проти найрепресивніших заходів – до яких вдаються, коли бажають знищити запеклого ворога. Міліція щороку проводить «операцію БОМЖ» і не соромиться рекламувати її у ЗМІ та повідомляє усіх віруючих напередодні Великодня, що ті можуть спокійно святити свої пасочки, бо міліціонери (повернені обличчям до людей) проводять рейди, щоб жebraки і волоцюги не сиділи під церквами: «Вчора, сьогодні ми почали профілактичні заходи щодо зачищення криміногенного елементу, бомжів та інших, які знаходяться біля культових споруджень, особливо у великих містах, обласних центрах, столиці нашої країни місті Києві», – повідомив начальник департаменту громадської безпеки МВС Володимир Маєвський. – «(Бомжі) відправляються до приймальників-розподільників. Там триразове харчування, є умови помитися, поспати. Я думаю, що там їм буде краще, ніж вони будуть заважати нормальним людям прийти посвятити пасочку». Також виявляється, що «проблема бездомних громадян та безпритульних дітей в Україні деформує соціальне середовище, руйнує фізичне, психічне та духовне здоров'я людей, знижує їх життєву, громадську та творчу активність, погіршує моральний стан, створює соціальну напругу в суспільстві». Про це нас інформує Головний спеціаліст Департаменту соціального, трудового та гуманітарного законодавства мін'юсту Світлана Ананко, додаючи, що «більшість громадян, схильних до бродяжництва, ведуть протиправний, здебільшого злочинний спосіб життя. Серед них і ті, які були раніше засуджені, хворі на різні інфекційні захворювання (СНІД, туберкульоз, гепатит тощо), зловживають наркотичними засобами, хронічні алкоголіки». За винятком поодиноких застережень правозахисних організацій, таких як Гельсинська спілка, а також деяких журналістів, люди мовчки спостерігають, як міліція б'є бездомних прямо на вулицях чи як волоцюги і жebraки несподівано зникають із центру міста напередодні свят чи візитів міжнародних делегацій, щоб знову повернутися через пару днів... Можливо, спрацює народна мудрість «моя хата скраю», можливо, бажання відсторонитися від війни, яка нас не стосується. А можливо, ця війна нас насправді стосується, бо ми все-таки боїмося ходити вулицями нашого міста вночі й усе-таки радіємо, коли дільничий міліціонер забирає чергового бомжа з нашого під'їзду? Коли у США у

ИМИ

1980-х роках розпочалася «моральна паніка» щодо соціального занепаду міст (міста дедалі частіше почали змальовувати як зосередження усіх можливих проблем: злочинності, наркоманії, проституції, бездомності...), під загрозою опинилася сама ідея «полісу». Адже поліс є тим простором, де можлива політика, де демократична участь усіх громадян базується не на ідеалі «суспільства без суперечностей», але на активному осмисленні цих суперечностей і їх спільному переживанні. Страх перед бездомними, безробітною молоддю з чорних гетто, людьми з наркотичною чи алкогольною залежністю призвів до «війни з бідними» – шаленими темпами почала зростати кількість ув'язнених за дрібні правопорушення, міста одне за одним запроваджували «політику нульової толерантності» і скорочували програми соціальної допомоги. На вулицях встановлювали камери відеоспостереження, у «проблемних» школах – металодетектори, у супермаркетах – приватну охорону. У Радянському Союзі на телебаченні (якраз у ті ж 1980-ті) показували фільм «Людина з П'ятої авеню» про бідних і бездомних Нью-Йорка, а незабаром радянський КДБ організував візит до СРСР бездомного Джозефа Маурі, який збирав підписи на захист безпритульних американців. Звичайні радянські громадяни слали Джозефу листи і гроші, у Кремлі його прийняв голова Верховної Ради СРСР, а ідеологи вміло застосовували «класовий аналіз», щоб наголосити на системних суперечностях капіталістичного способу виробництва, заснованого на класовій експлуатації – в таких умовах існування десятків чи навіть сотень тисяч бездомних у США було просто неминучим. Але водночас ці ідеологи виявилися неспроможними пояснити існування безпритульних у Радянському Союзі. На радянських вулицях бездомних не було помітно, але вони існували, причому впродовж усього радянського періоду. Згадаймо Леніна з його «Як організувати змагання?», де він пише про необхідність застосування найсуворіших форм покарання для так званих люмпенів і дармоїдів, включно з розстрілом: *«В одному місці посадять в тюрму десяток багачів, дюжину злодюжок, півдюжини робітників, котрі ухиляються від роботи... В іншому – поставлять їх чистити сортири. У третьому – дадуть їм, після кар'єра, жовті квитки, щоб увесь народ до їхнього управління наглядав за ними як за шкідниками. В четвертому – розстріляють на місці кожного десятого, винного в дармоїдстві [Ленін, В. "Как организовать соревнование?"]»*. Сталін на плакаті 1934 року (що змальовує щасливе селянське життя – з грамофоном і лампочкою Ілліча) повідомляє, що *«кожен селянин, колгоспник чи одноосібник, має віднині можливість жити по-*

людськи, якщо тільки він хоче чесно трудитися, а не ледарювати, не бродяжничати і не розкрадати колгоспне майно». На плакаті-карикатурі «ворогів п'ятирічки» (1929 рік) серед буржуїв, куркулів, попів і продажних журналістів опиняються... п'яниці (в Америці останні є жертвами капіталістичної системи). Волоцюги, алкоголіки та інші «соціальні паразити» фігурують і на повоєнних радянських плакатах як асоціальні елементи, які становлять загрозу для суспільства. Згідно з указом Президіуму Верховної Ради РСФСР від 04.05.1961 р. «Про посилення боротьби з особами, котрі ухиляються від суспільно-корисної праці і ведуть антисуспільний, паразитичний спосіб життя» людей без визначеного місця проживання звинувачували в «ухилянні від суспільно-корисної праці» і «веденні бездомного способу існування» (тобто бездомність сприймалася як «спосіб існування», за який індивід несе відповідальність, а не як відсутність житла, що є структурною проблемою). Волоцюгам та колишнім в'язням (які не мали прописки) забороняли наблизитися на відстань ближче ста кілометрів до трьох найбільших міст – Москви, Ленінграду та Києва (звідси поширений вислів «сто перший кілометр»). Чи не найвідомішим

прикладом такої політики є «очистка» цих міст напередодні Олімпійських ігор 1980-го року (це вже «здобуток» епохи Брежнєва). «Порушення паспортних законів», «бродяжництво», «дармоїдство» і «ведення паразитичного способу життя» було підставою для засудження до чотирьох років позбавлення волі (або виправних робіт) аж до початку 1990-х років (в Україні – до 1992-го, згідно зі статтею 214 Кримінального Кодексу УРСР). Хоча подібні авторитарні тенденції у вирішенні соціальних проблем зустрічаємо і в інших суспільствах, радянський досвід є особливо цікавим, адже згідно з радянською ідеологією з подоланням капіталістичних класових антагонізмів мали би зникнути ті соціальні проблеми, які були їх продуктом (алкоголізм, бродяжництво, дармоїдство), так само як мала би зникнути потреба у поліцейському контролі і державному каральному апараті. У «соціалістичному» суспільстві (а таким його вважали радянські партійні діячі), злочинці не могли бути «продуктом» структурних чинників. Відповідно, причина шукалася або в самих злочинцях як аморальних чи хворих, або ж у мікросоціальному оточенні (сім'ї, колі друзів, трудовому колективі), або у «пережитках» старого ладу. Важливо наголосити,

що і Маркс ставився до бездомних із недовірою і острахом. У «Маніфесті Комуністичної Партії» Маркс пише про люмпенпролетарів як про «небезпечні класи», «пасивно гниучу масу» і «соціальні відходи», а у «18 Брюмера Луї Бонапарта» – про дуже строкатий набір найрізноманітніших маргіналів – тут і «богема», і «волоцюги», і власники борделів.

Таке читати сумно, адже серйозний марксистський аналіз специфічних соціально-економічних умов, у яких виникають ті чи інші прояви бідності і маргінальності міг би бути засобом протидії тій війні, що ведеться сьогодні проти бездомних. Адже представники «люмпенпролетаріату» таки відрізняються у різні епохи, і умови їхнього життя безсумнівно різняться, і причини бездомності у капіталістичних суспільствах інші, ніж у феодальних, у ранньокapіталістичних інші, ніж у пізньокapіталістичних, а в

країнах «центру» інші, ніж у країнах «периферії». Зокрема, якщо ми спробуємо подивитися на становище людей без постійного місця проживання у сучасному українському суспільстві, то зрозуміємо, наскільки це комплексний феномен, з економічного і політичного погляду. Щороку в зимовий період на вулицях Києва помирає декілька сот бездомних, за останній місяць жертв було близько трьохсот. Чому для цих людей у місті немає нічліжок (на сьогодні нічліжка у Києві лише одна, може розмістити не більше 160 людей і «фільтрує» бездомних на вході, відмовляючись брати хворих, п'яних чи осіб без документів). А йдеться про забезпечення найбазовіших біологічних потреб людини: навіть не про соціальне житло, а про дах над головою, тепло і постіль, де можна поспати. Якщо ж говорити про соціальне житло, то чому з 1990 по 2009 роки його кількість скоротилася у 14 разів? Адже загальний житловий

фонд зростав, а за законодавством від 7 до 12% усього новозбудованого житла має йти до соціального фонду, тож мала би зростати і кількість соціального житла...

Наразі протидії нас учать власні помилки і негативний досвід минулого (завдяки чому ми принаймні знаємо, чого не варто робити). І тут чи не найбільше ми «навчилися» з уроків нацизму. Нацистська Німеччина є найекстремальнішим, найсистематичнішим і найпослідовнішим прикладом війни з бездомними та іншими маргінальними групами у ХХ ст. Ще у 1933 році, відразу після приходу до влади, нацисти ярликували бездомних «асоціалами» і почали відсилати до концтаборів, нашиваючи на їхній тюремний одяг чорні трикутники. Бездомні були серед перших жертв поруч із комуністами та іншими політичними дисидентами. Вони також ставали жертвами в рамках медичних експериментів з евгеніки, програм стерилізації та евтаназії психічно хворих і як безкоштовна робоча сила у трудових таборах. Хоча про масове винищення безпритульних нацистами сьогодні говорять мало, те, що за ними пішли інваліди, гомосексуали, євреї, роми, змусило багатьох замислитися над відповідальністю й необхідністю протидії, як ось у цих, дещо затертих від надмірного цитування, але важливих рядках пастора Мартіна Немоллера:

*Спершу вони прийшли по комуністів.
Але я не протестував, бо я не комуніст.
Потім вони прийшли по профспілкових активістів.
Але я не протестував, бо не належав до профспілки.
Потім вони прийшли по євреїв.
Але я не протестував, бо я не єврей.
А потім вони прийшли по мене.
Але тоді вже було нікому протестувати.*

Ці рядки важливі ще й тому, що немовби запитують: коли, власне, починається війна і коли ми стаємо свідомими цього? Ми кажемо: «Аби не було війни...» Насправді ж ми боїмося не просто «війни», а того, що вона може торкнутися нас, зруйнувати близький і любий нам світ, забрати від нас коханих людей, втягнути нас до конфлікту, від якого ми би радше трималися осторонь. Бо чи має сенс вислів «аби не було війни», якщо у різних куточках світу сьогодні точиться більше тридцяти воєн, та й у мирних країнах політичні сили раз у раз проголошують «війни» небажаним групам – бідним, мігрантам тощо. Але все ж можна сподіватися, що якщо замість полегшено зітхати, коли дільничий міліціонер забирає чергового «надокучливого бомжа» з нашого під'їзду, ми боротимемося за забезпечення усіх без винятку громадян мінімальним прожитковим мінімумом, щоб вони не замерзли від холоду на вулицях і не помирали від туберкульозу, – то це одна війна перейде з наших вулиць до підручників історії.

Анастасія Рябчук

* вперше надруковано у газеті «Простори», №2, 2010

ПОГОВОРИМО ПРО... ПРО...

Якщо чесно, то я чотири рази сідала писати про дивацтво. Про нього, ніби, багато сказано, багато написано. Ми сміємося, дивуємося, сердимося на дивацтва людей, що нас оточують. Це все відомо. А тепер візьміть ручку і спробуйте що-небудь написати, щоб це був не поділ диваків на класи, види, підвиди, щоб не описувати якихось конкретних прикладів, дивних саме вам (в той час, як хтось інший нічого дивного в усьому вами сказаному не знайде). Що ж, давно відомо, що «скільки людей, стільки релігій», «в кожному домику свої гномики», приказки можна продовжувати, проте тарганів у кожній голові не перелічиш.

Тоді як писати про дивацтво?! Хто б порадив... Я хочу написати про диваків, маю величезну кількість матеріалу по темі, проте жодним чином не можу написати щось нове, притомне і цікаве. Що ж, сказано-зроблено. Будемо класифікувати, раз уже простий людський розум не може осягнути всієї величини дивацтва людської раси.

Що буде мірилом неподібності? Що вважатимемо нормою, а що відхиленням від неї? А судді хто? Спробую почати з різних боків (раз уже я взялася за роль судді, з усією відповідальністю і безпристрасністю). Про що писати? Про веселе і добродушне дивацтво ботана Паганеля чи про злостиве, людиноненависницьке дивацтво убивці Родіона Раскольнікова? Що нам дивніше: занурена у власний кольоровий світ шизофренія чи агресивна, оголена високовольтними проводами психопатія? Ніби і те, і те викликає зворотній, глибинний викид адреналіну. А скажіть, що нам ближче: демонічна сутність з усіма пороками людської душі чи янгольська, світла, альтруїстична? Демонічна нам зрозуміла, адже звичайна людина гріховна, як стверджують різні

релігійні світогляди. Альтруїзм, доброта часто можуть викликати негативні емоції, ніж чужа агресія. Ми, люди, намагаємося відсторонюватися від усього, що інакше, що нам незрозуміле і чуже. Все, що відхиляється від поняття норми, нам дивне, дивне, дивне. Писати про якийсь свій життєвий досвід, про власні зустрічі з диваками? Але ж те, що мені видається дивним, може зовсім не бути дивним вам. От, наприклад, я не їм шоколаду і всі, хто мене оточують, вважають це дивацтвом, бзіком, а, проте, серед вас цілком можуть бути люди, які тільки знизять плечима і погодяться: «А що тут дивного? Я теж не їм».

Подумалося ще от що. Наші смішні дивацтва перетворюються з часом на шкідливі звички. Хтось смикає себе за полу сорочки в розмові, хтось неправильно тримає зубну щітку, а це хтось в пельменях виїдає серединки. А якщо об'єднати людей з різними дивацтвами – один любить складені у певному порядку ручки в пеналі, а інший смішно прицмокує, коли їсть, то може статися різне, особливо, якщо ці люди – чоловік і дружина. Хтось звикає, а комусь, як кислотою по відкритій рані...

Перечитую за горнятком м'ятного чаю все написане – все одно не те. От якось задумалася знову. Відволічуся, бо відчуваю, що толку з того мого писання мало, а сказати щось треба.

Давайте, краще, я вам розкажу про смерть. Або навіть не так. Про смерті. Колись, як тільки я вперше загорілася бажанням стрибнути з парашутом, на летовиську, де ніколи не ставалися трагедії, раптом загинула семидесятирічна бабуся-інструктор. Всі ветерани знизували плечима і казали: нормальна смерть, на максимальній швидкості. Тоді вперше подумала: і правда, так би померти. Але

то треба мати мужність не вчепитися за кільце мертвою хваткою, щоб не висмикнути його з дружнього колись рюкзака, який раптом став ворожим. Тим, хто міцно тримається усіма чотирма кінцівками за землю, не зрозуміти.

А ще читала я про смерть альпініста, одного з небагатьох, хто підкорив усі чотирнадцять восьмитисячників світу. Так от, все своє життя він був дуже набожним, і щодня під час молитви просив, щоб Бог не дав йому померти в долині. Цей польський альпініст – відома людина, загинув під час сходження – попав у лавину. Хто зрозуміє бажання померти не в ліжку? Та кожен, напевно! Всі мріємо про героїчний кінець. Хто хотів би загинути в лавині? Так само ніхто.

Дивацтва – це погано. Чесно. Дивацтва примушують людей робити дурниці, розгублено озиратися навколо в пошуках окулярів, що мирно в цей час спочивають на лобі власника, дивацтва роблять людей ворогами, які ні за що в світі не захочуть помирити своїх тарганів. Добродушне дивацтво Паганеля, маніакальне дивацтво Раскольнікова – і те, і те в однаковій мірі зло. Чому? Хто зна, скільки неприємностей можна було б оминати команді Дункана, якби не Паганель...

І хоч це погано, дивацтва закладені в людську істоту, як день і ніч у звичний хід життя світу. Так є, і з цим нічого не зобиш. І навіть якби комусь надумалося позбутися усіх своїх дивацтв, стати абсолютно не дивакуватим, то такий сміливець виявився б найдивовижнішою людиною в світі... зі своїми тарганями.

Юля Смаль

Всесвіт

В дитинстві він був її маленьким всесвітом. Снилось, що вони разом літають. Коли виповнилося вісімнадцять, зрозуміла, що він – її найбільший і єдиний всесвіт.

Одного дня вони одружилися. В них народилася донька, з'явився пес і новий телевізор. Її всесвіт ставав дедалі меншим, до старості, ставши маленьким, кишеньковим космосом – малозначимим, з незрозумілим сенсом. Але він був.

Принц

Жінка щодня чекала на свого принца. Вона чекала все життя, іноді забуваючи, чого хоче.

Принц, тим часом, був якийсь непевний. Проте його вистачило на один єдиний подвиг – він знайшов свою принцесу.

Принцеса його одразу впізнала, подарувавши серце і світ. Та принц, все ж, був непевний і свій подвиг вже здійснив.

Жінка померла самотньою.

Той, що в скелі сидить

Скільки проходжу повз скелю, здається, хтось бубонить «To be or not to be». Хто там? Один представник міфології в камені вирішує: піддатися аерофобії і не вилазити на світ, чи дати волю клаустрофобії і тікати зі скелі? Так і сидить, бідака: висуне зарослу друзями морду – страшно, сховає – і тут не мед. Добре, що він безсмертний.

Може вирішить?

Олег Романчук: «дивні люди - це люди, від яких можна вчитися СВОБОДИ»

14

Олег Романчук – психіатр та психотерапевт розповів для «Просто неба» з чим люди приходять на психотерапію, які помилки роблять у вихованні дітей, які стереотипи стоять на заваді інтеграції неповносправних осіб в суспільство, чому ми уникаємо спілкування з людьми, які чимось відрізняються від нас і що ми від цього втрачаємо.

Пане Олеже, розкажіть, будь ласка, що турбує зараз наших людей? З якими проблемами вони найчастіше до Вас звертаються?

Люди приходять з дуже різними проблемами. Частина з них – це свого роду одвічні проблеми, які мало залежать від обставин доби чи суспільної ситуації: труднощі у стосунках, відсутність радості від життя, пошук свого справжнього я, внутрішні конфлікти, які пов'язані з негативним досвідом з дитинства... Сучасна ситуація з економічною кризою, безробіттям, заробітчанством дає хіба додатково потік людей, у яких депресія чи тривожні розлади, які пов'язані власне із звільненням з роботи, чи у яких родинні проблеми, проблеми психологічні у дітей на фоні виїзду батьків за кордон на заробітки... У таких сім'ях, для прикладу, діти часто не є обділені матеріально, але поза тим мають часом серйозні психологічні проблеми, які обумовлює відсутність належного стосунку з бать-

ками, виховання, розбещеність гроши-ма.

А що можна сказати про сучасних батьків і сучасні підходи до виховання? Які проблеми «з дитинства» можуть мати вплив на подальшу соціалізацію людини?

В наш час є дуже багато суперечливої інформації щодо виховання дітей. За останні роки перекладено безліч книг, в яких представлені різні методики і в батьків виникають сумніви щодо того, як правильно виховувати дитину. Замість того, щоб керуватися батьківською інтуїцією та відчуттями дитини, вони часом все роблять по книжках.

Хтось застосовує підхід протилежний до того, який застосовували до них. Маю на увазі радянське виховання, коли акцент робився на строгості, правильності. Теперішні батьки, які виростили у тій системі, і яка їм була противна, хочуть для своїх дітей запропонувати щось повністю протилежне. Проте вседозволеність, брак контролю, впадан-

ня з однієї крайнощі в другу – це теж не добре.

На жаль, є і сім'ї, в яких діти зазнають скривдження. Людям, які виростили в неблагополучних сім'ях, часто важко бути добрими батьками. Вони самі приходять з проханням про допомогу і визнають, що зриваються, кричать на дитину, б'ють її і те все, що в дитинстві ненавиділи по відношенню до себе, тепер повторюють на своїх дітях. І, навіть розуміючи це все, не можуть самі зупинитися. Таким батькам і сім'ям дуже потрібна якісна психотерапевтична допомога.

Поруч з тим є і певні позитиви. У складних економічних та політичних умовах, у світі матеріальних цінностей, для багатьох людей увиразнюється цінність сім'ї, доброго виховання і самої людини. Бажання добре виховати дитину та допомогти їй розвиватися – це добра реакція на ті нездорові речі, які відбуваються в суспільстві.

Але і з цим теж непросто, бо є дуже багато векторів впливу. Окрім хаосу педагогічних підходів, економічних факторів в сім'ї, є дуже великий тиск матеріальних цінностей. Для багатьох батьків важливо добре заробляти, щоб дати дитині добре майбутнє, яке звичай пов'язують з хорошою освітою. Тому вони багато часу проводять на роботі, а виховання дитини перекладають на нянь. Тобто в дитину роблять великі фінансові інвестиції, в той час як їй потрібна присутність батьків, стосунок з ними, приклад їхнього життя.

Так само бачу, що тепер батьки роблять можливо дещо надмірні інвестиції у інтелектуальний розвиток дітей, бо побутує думка, що якщо ти розумний, то будеш успішним. З раннього віку дітей навантажують додатковими заняттями, вивченням англійської і мені, як дитячому психіатру, сумно від того, що дитина втрачає важливу частинку дитинства – гру, в тому числі й з батьками. В цьому випадку емоційний і соціальний розвиток приносяться в жертву інтелектуальному, відтак батьки ризикують мати дітей, які добре вчать, але які мають психологічні та особистісні проблеми, труднощі в стосунках з однолітками. І ми вже це бачимо в школах.

Щоб дитина могла добре будувати стосунки з іншими дітьми, вона повинна мати добрий досвід стосунків в сім'ї. Частково теперішні проблеми дітей пов'язані з відсутністю батьків або ж з їхнім бажанням змалечку максимально зайняти чимось дітей. Гра, яка в ранньому віці є надзвичайно важливою, упускається. Натомість діти багато дивляться телевізор, проводять час за комп'ютером і потім моделюють свій світ відповідно до того, що там бачать. І якщо вони бачать багато насильства, то в них уявлення про світ та про стосунки теж будуть викривлені.

Це стосується звичайних сімей. А з якими проблемами стикаються сім'ї, в яких є неповносправні діти? Чи є якісь позитивні тенденції у їхній інтеграції та сприйнятті суспільством?

Наш центр «Джерело» працює з неповносправними дітьми і за останні 10 років бачимо дуже великі позитивні зміни в тому, скільки всього робиться для них. Я минулого року був на одній конференції і вперше в житті був вражений тим, що всі доповідачі говорили в унісон про інтеграцію цих дітей, повагу їхньої особистості і т.п. Вперше за багато років я відчув, що бачення принаймні фахівців, які працюють в цій сфері, відповідає європейським та світовим підходам. Також самі батьки вже мають інше, позитивне сприйняття неповносправної дитини, вони володіють сучасною інформацією, і розуміють, що неповносправність – це не вирок.

З іншого боку, є такий парадокс, що бачачи певні позитивні зміни, ми краще розуміємо якою б мала бути ситуація, і скільки всього ще потрібно для цього зробити. Від цього контрасту – те, що є і те, що має бути – теж стає сумно.

Позитивні зміни можемо побачити, наприклад, у тому, що все більше будинків обладнують пандусами, хоча непристосованих залишається багато. Але архітектурні бар'єри – не така велика перешкода як психологічні. Їх можна вирішити, виділивши спеціально кошти, в той час як психологічні – менш видимі і з ними важче боротися.

Наші стереотипи щодо неповносправних осіб породжують два сприйняття. Одне з них – жаль до неповносправних як до глибоко нещасних. Одна моя товаришка розказувала як вони пішли в «Арсен» щось купляти, а люди давали їм гроші, бо думають, що таку «нещасну» людину можна тільки жаліти. Як ще один приклад можу навести одну розмову в перукарні. Перукарка, довідавшись де я працюю, каже: «ой бідні ці діти, жаль, що в Україні не роблять евтаназію». І я був дуже здивований, бо знаю, що вона добра людина, співає в церковному хорі, і коли я запитав чому вона так думає, вона відповіла, що всі вони про це мріють, хоча сама ніколи з ними не спілкувалася, а лише бачила їх в церкві. Якщо ви запитаете неповносправних дітей, про що вони мріють, то почувате, що більшість з них мріє мати друзів, подорожувати, здобути освіту, тобто про речі, які роблять їх щасливими, а не про те, щоб піти з цього світу.

Ця концепція сприйняття неповносправної особи як глибоко нещасної дуже пов'язана з соціальним визначенням того, що є щастя. І якщо ми його пов'язуємо тільки зі здоров'ям, соціальним статусом, успіхом – то так, в такій моделі, на думку більшості, ця людина нещасна і має мріяти про евтаназію. І навіть якщо ми бачимо, що вона сміється, то думаємо, що це вдавано. Інша моя знайома розказувала, що коли вона в дитинстві ходила до лікарів і усміхалася, то лікарка казала її мамі: «Ваша дочка – легка сумасшедшая? Что она все время улыбається?».

Ще одне сприйняття неповносправних осіб є трактування їх як менш вартісних, неповноцінних. Це особливо стосується розумово неповносправних, дітей з аутизмом чи різними особливостями поведінки. Зазвичай батькам кажуть не приходити, наприклад, в їдальню, бо на їхню дитину не можна дивитися, чи не бавитися з нею на майданчику, не приводити до школи. Таке пряме відкинення чи просто уникнення ведуть до того, що неповносправні стають ізольованими.

В усьому цьому також присутній страх людей, що і в них може народитися неповносправна дитина, чи самі можуть такими стати. І через це не дуже хочуть контактувати, не знають як поводитися.

Ці стереотипи глибоко вкорінені і потрібно багато працювати, щоб змінити соціальну свідомість. Добре кажуть, що ставлення суспільства до неповносправних осіб є критерієм визначення його цивілізованості, воно вказує на наш ступінь зрілості, людяності.

Пригадую, як стояла з подругою на зупинці і туди прийшла одна жінка, яка часто ходить по місту і викрикує якісь фрази чи вірші. І тут вона знову голосно і виклично сказала якусь фразу і всі люди вдавали, що нічого не відбувається, дивилися кожен у свій бік. Моя подруга теж каже: «не дивися на неї, бо ще, не дай Боже, підійде до нас». Звідки такий страх контакту?

Що стосується страху перед психічнохворими людьми, чи людьми, які поводяться в дивний спосіб, то це універсальний загальнолюдський страх – ми боїмося всього невідомого, непередбачуваного. Коли людина поводитьсь дивно, ми не знаємо чого від неї чекати і це природно, що ми боїмося.

За страхом контакту з такою людиною стоїть відчуття, що вона захоче спілкуватися і може очікувати якоїсь взаємодії, а ми в таких стосунках почуватимемося невпевнено. Деколи ми боїмося відчутти співчуття, бо думаємо, що ця людина можливо дуже нещасна. Наприклад, коли йдемо по вулиці і бачимо п'яну людину, то хочемо пройти, а вона нас кличе. І якщо ми зупинимося, то швидше за все ми відчуємо співчуття, прокинеться людяність, і ми поведемо її додому. В той же час ми маємо свої справи, кудись біжимо, а вона втрутиться в наше життя і невідомо куди цей випадок нас заведе.

Жан Ваньє, засновник спільнот для розумово неповносправних осіб «Лярш-Ковчег» і «Віра і світло», який поїхав влітку відпочивати. Тоді він був викладачем університету. Під час відпочинку він зустрівся з неповносправними особами в інтернаті і не міг дивитися в яких нелюдських умовах вони живуть. Він взяв двох осіб до себе додому і це змінило його життя. Я не кажу, що так закінчиться кожен контакт з потребуючою особою, але в будь-якому випадку цей досвід може нас глибоко торкнутися, якщо ми будемо відкриті, по-справжньому відкриті до іншої особи – без упереджень, без

жалю... Наші плани можуть помінатися, а наші плани нам деколи дуже дорогі. Тому так часто ми вибираємо не помічати...

Що ми втрачаємо, уникаючи спілкування з людьми, які від нас чимось відрізняються?

В кожній людині є багатство життя, є потенціал, і неповносправній теж. Особисто я дуже багато здобув від спілкування з неповносправними особами. Пригадую як я закінчив медінститут і почав працювати в центрі «Джерело». Я проводив групові заняття психотерапії з підлітками, які були на візках і пам'ятаю свій перший досвід, коли я, можливо як та перукарка, мав свої упередження, а ці підлітки почали пояснювати мені, що їх робить щасливими. Я думав, що їм потрібно психотерапію, щоб зробити їх щасливими, а вони мені пояснювали, що вони є щасливі від того, що вони мають друзів, щасливу сім'ю, мир в душі, від того, що люблять, творять.

Пригадую як мені один хлопець пояснював, що можна не ходити і бути щасливим. Він казав: «от подивися, чи всі люди, які ходять, є щасливими?». І це правда. Діти з аутизмом теж дуже особливі особи. Вони по-особливому сприймають світ. Ми часто хочемо їх реабілітувати, зробити нормальними, але в їхньому способі сприйняття є дуже багато цікавого. І від них можна навчитися сприймати певні деталі, зосереджуватися на чомусь.

Важливо розуміти, що якщо людина має певні обмеження, це зовсім не означає, що вона не має водночас дарів. Усі ми – маємо свої обмеження і свої дари, і зрештою усі – нашу загальнолюдську природу. Люди з особливими потребами мають певні обмеженнями, але поза тим вони є насамперед людьми. Нам важливо навчитися це бачити. І вони потребують нашої допомоги, щоб допомогти їм жити з тими обмеженнями, які вони мають. Але вони мають і свої дари, часом нерозкриті – і це те, чим вони можуть поділитися з нами, збагатити нас... Я побачив, що кожен, хто є в якийсь спосіб інший, може виявитися цінним відкриттям і збагаченням нашого життя.

Щодо людей з психічними хворобами, то попри те, що цим людям потрібна допомога, лікування, реабілітація, їм також потрібно насамперед людяне ставлення, сприйняття їх без упереджень, не через призму діагностів-етикеток, а насамперед як людину. Людина, яка попри те, що має психічну хворобу, має у собі теж увесь той потенціал людських почуттів, бажань, суперечностей, що і кожен з нас. І коли ми спілкуємося з відкритістю, без упереджень з такими «іншими» людьми, ми можемо багато дізнатися про нашу людську природу. Врешті, в нас одна природа. Чим більше ми знаємо людей, тим більше ми розуміємо, наскільки ми є глибоко однакові. Здається, що Еріх Фром казав, що коли ми поверхнево знаємо людей, ми бачимо які ми різні, а краще пізнавши один одного, бачимо які ми однакові, скільки речей нас об'єднує.

Звісно, мені б не хотілося, щоби ми ідеалізували також людей з особливими потребами, чи психічно хворих, чи «дивакуватих». Бо часом і сама та дивакуватість є радше нездоровою, є претензією на оригінальність, аніж справжністю. Але поза тим, багато отих «дивних» людей є тими вільними людьми, від яких можна навчитися свободи. Мій покійний вуйко не був психічнохворим, але був отаким диваком по житті, у ньому було дуже багато свободи. Він любив розмовляти з чужими людьми на зупинках, дуже багато жартував, поза тим казав мудрі речі, переплітаючи їх історіями, жартами. Ціле життя він грав роль дивака, і його свобода полягала в тому, що він жив так, як хотів у ті складні радянські часи, і жив так, як внутрішньо відчував. І я його дуже любив, бо життя з ним було справжнє, а не за шаблонами – у його присутності я завжди відчував, що життя – це вогонь... Інколи те, що ми вважаємо нормою – це просто життя за шаблонами.

Я думаю, ті люди, які відрізняються від загалу і які вільно живуть, можуть нам допомогти зрозуміти ким ми справді хочемо бути, як ми хочемо жити, і чи нам комфортно з тими шаблонами, за якими ми живемо, чи є якась частинка в нас, яка теж хоче бути дивною, іншою, хоче дозволити собі щось, що є немислиме в нашій культурі. В цьому полягає основа творчості. Ми знаємо, що багато творчих людей є дивними. «Дивитися» і «диво» – це спільнокореневі слова. Дивитися – це бачити диво. Тому диваків у такому сенсі можемо трактувати і як тих людей, що бачать щось, чого не бачать інші. Сама творчість полягає в тому, щоб бачити світ не через усталені стереотипи, а по-своєму і реагувати на нього вільно. Так ми зможемо творчо жити – не в тому сенсі, що всі станемо художниками, але зможемо бути творцями життя – в усьому: кулінарії, вихованні дітей, роботі, стосунках...

Розмовляла
Мар'яна Соха

ДОВІДКА «ПРОСТО НЕБА»

Олег Романчук - керівник відділення розвитку дитини НРЦ «Джерело», за освітою лікар-психотерапевт, дитячий та підлітковий психіатр. Автор книжок «Дорога любові», «Жити серцем», «Гіперактивний розлад з дефіцитом уваги у дітей», «Неповносправна дитина в сім'ї та в суспільстві», «Розлади спектру аутизму», «Соловейко з одним крилом» та документальних фільмів «Дорога серця», «Віднайдені діти».

ДИСТАНЦІЯ

Хто не їздив в електричках, той не жив. Так би сказали мудреці латиною, якби в той час були колії і вагони. Тут мова йтиме про різного роду близькість, дерев'яні лавки, бабців з сумками та, звісно, героїв потягів життя – людей, які ходять від вагону до вагону, продаючи все, що потрібне для вашого існування.

Вагон №1. Партія бабців

Я колекціонує різні квитки, у тому числі і потягові. Так можна кинути оком на величезну купку і думати, скільки годин я прожила у залізній конструкції поряд із незнайомими людьми. Буває, що протягом усієї дороги ти не скажеш ані слова, так само його не адресують і тобі. В іншому випадку можна просто захлинатися розмовою і не вичерпувати тем.

Якось один літній ранок я зустрічала з тітонькою, якій дала карімат. Це було в електричці Заболоття-Брест (Україна – Республіка Білорусь), трохи прохолодно, а ми обоє лише у сандалях. Ми говорили про дивні ялинки, повз які кульгала електричка, про її дочку у Туреччині, яка вдало вийшла заміж, про шлюб та статеві відносини. Перед відправленням у цій же електричці ходили бабці, які просили перевезти ту чи іншу річ: щось з одягу, цукерки, мед, горілку. Я завжди на таку пропозицію беру лише солодощі. Звісно, потім ніхто ними не віддячує, а забирає назад.

Так на кордонах щодня і щоночі переїжджає незліченна кількість бабців з метою продати дорожче «там», купивши дешевше «тут». Для них кожен із прикордонників вже має свою кличку і відповідний статус «пропускання». Якщо вам ко-

лись випаде нагода їхати з Ковеля через Заболоття в Брест, то ви неодмінно побачите цих нічних привидів із клітчастими сумками, які першими вибігають з вагону і чимдуж мчать до наступної електрички. Не будьте байдужими, допоможіть бабці провезти цукерки. Може вони колись почнуть пригощати.

Вагон №2. Пиріжки

У потягах часто присутні сон і голод. Якщо потребу у сні можна задовільнити відразу на місці, то за чимось їстівним треба підвестися і кудись піти. Куди? Ціни у кафе-барах та у провідників часто надто смішно завищені. Доводиться чекати якоїсь довшої зупинки, щоб вибігти у магазин чи купити пиріжок у тітоньки. Можливо, дядечки теж продають пиріжки, але також у моєму досвіді подорожування залізницею ще не траплялося.

Так ось, у місті Здолбунів, де перетинаються шляхи багатьох потягів, є чудодібна Галія, яка рятує усіх голодних. У першу чергу, звісно, студентів. Чи не кожного дня ця мати-годувальниця несе на вокзал сумки з картопляними пиріжками, і продає їх по одній гривні! І, повірте, вони величезні і смачні. З вечірнього потяга просто хмарою летять до неї зголоднілі від науки та браку материнської кухні діти, і оточують маленьку бабцю Галію як курчата квочку. На таких бабцях і тримаються наші животики. І, яке ж то горе, коли бабці Галі раптом немає! Усі тільки про це й говорять, переживають, чи з нею була нічого не трапилось. І жоден з постійних клієнтів так і не знає, де живе ця диво-бабця, чи має вона онуків, чи не болять у неї ноги, і як вона пече ті пиріжки. Якщо з якихось при-

ЩІЙНЕ ЖИТТЯ

чин бабця Галя перестане вести торгівлю, її згадуватиме ціле покоління пасажирів та провідників, яких вона вигодувала своїми пиріжками з картоплею всього за одну гривню.

Вагон №3. Беззвучні продавці

Дуже часто у потязі, піднявши голову, ви побачите, що біля вас стоїть продавець і киває у бік журналів чи іконок, які тримає у своїй руці. Або ж він просто покладе на столик певну полічену партію, даючи час на розглядання, а сам попрямує далі, роздаючи подібні стопки іншим пасажиром.

Серед цього товару можна знайти дешеві жіночі журнали, в яких псевдопсихологи радять не засмучуватись повненьким жіночкам через свою вагу, а на наступній сторінці красуватиметься фото якоїсь «пігалиці» в купальнику і з об'ємом талії 60 сантиметрів. Вам запропонують за допомогою тестів визначити свою відкритість чи сексуальність або «вбити» кілька годин подорожі, розв'язуючи кросворди. Продавці друкованого слова просто рятують людей від самотності і дають змогу забудькуватим людям придбати щось для читання «на місці».

Мене завжди цікавить питання німоти тих продавців. Чи справді всі вони не мають голосу? Можливо частина з них – так. Але чи усі? Можливо, дехто з них просто втомився від спілкування з людьми, яких можна зустріти лише раз у житті? Можливо, декому набридло повторювати одні і ті ж самі слова на кшталт: «Преса, свіженькі газети, кросворди, кулінарні рецепти». Можливо, дехто розчарувався у голосі як засобі комунікації. Беззвучні продавці створюють шум лише своїми підшвами,

коли переходять до наступного вагону.

Вагон №4. Зупинка іграшок

Пам'ятаю, у свої чотирнадцять років я їхала сама до Москви. Це був переломний момент, з якого батьки почали відпускати мене кудись саму. Ця поїздка, а саме час, проведений у потязі, асоціюється у мене з шитими плюшевими тваринами, яких продавали на станції «Іграшки».

Потяг зупиняється, ти знаєш, що зупинка довга, виходиш на вулицю... а там просто все розпливається у різних кольорах. Продавці біжать до пасажирів з криками «ігрушкі, ігрушкі, недорого», а пасажири тікають від них. Дивний розвиток подій. Все-таки, більшість пасажирів потім поверталися назад, тримаючи у руках німі створіння. Продавці іграшок нагадували мені якихось дресирувальників, які хочуть швидше позбутися своїх підданців. На будь-які питання вони відповідали майже однаково: «дуже дешево», «хороша якість», «хороший виробник», «дешевше не знайдете». І так кожен. Прикупила і я собі собачку, яка досі живе у мене на полиці і співає сумну пісню про собаче життя.

Вагон №5. Повелителі залізних коней

Я думала про те, що ще можна продати у потягах? І відповідь прийшла сама: потягам можна продати свою душу. Або щось схоже на неї за складом. Не знаю, за що саме її продають. Може, за можливість покататися з висунутою у вікно головою, коли дує вітер. Чи за колицкову, яка складається з кількох звуків «тудух-тудух».

Чому люди йдуть працювати провід-

никами? Щоб тижнями бути у рейсі і не бачити родини та друзів? Щоб втамувати бажання подорожувати? Я не часто розмовляю з провідниками, але коли це стається, то завжди потім довго їх згадую.

Цього літа хочуть зняти з рейсу один потяг. Провідник, який працює там все життя, розповів мені це по секрету. Він сказав, що молодим легше, бо вони швидко пристосовуються, а от старшим потрібна постійність. Я зрозуміла, що його купе зрослося з ним, а ця совдепівська залізьяка стала чимось більшим, ніж місце, куди ногами приходили зваблivi пасажирки, де знищувався алкоголь та зривалися ручки стоп-кранів. Приємно, мабуть, йому усвідомлювати, що у кожному місті вздовж маршруту в нього є знайомий чи навіть друг, і що можна легко передбачити наступні зустрічі з ними. Ось так і проходили його роки, а тепер цей пересувний будинок можуть просто зняти з рейсу.

Що змушує людей продаватися потягам? І за яку ціну?

Дивні речі талюди зустрічаються нам. Дивними ми зустрічаємось іншим. Потяги – це засоби комунікації, які передають повідомлення, вишкрябані на столиках та в туалетах. Кількість жувальних гумок дорівнює кількості перевезених дітей. Перераховані вище різного роду продавці є живими коментарями та літописцями. Ну а пасажири завжди будуть героями незакінчених оповідей.

Юліана Паранько
Фото автора

ІРЕНА КАРПА: «ДИВНІ ЛЮДИ – ЦЕ ТІ, ЯКІ, ЗАМІСТЬ СПРАВЖНЬОГО ЖИТТЯ, ЦІКАВЛЯТЬСЯ ВИНЯТКОВО «ПОТРЕБЛЯЦТВОМ»

18

Незалежно від того, ким ви собі уявляєте Ірену Карпу, ви все-одно знаєте хто це така. Отже позиція Карпи змушує звертати на себе увагу. Адже Ірена не просто феномен, а цілий прецедент в українській культурі. Тут вам різні прояви себе як людини творчої: література, музика, кіно, журналістика. Так чи інакше, усюди вона досягнула успіху, і мабуть не зупиниться на цьому. Про бачення майбутнього України, творчі плани і дивних людей розповідає письменниця і фронтвумен гурту «Qаgra» Ірена Карпа.

Г.С: Ірено, перечитав кілька твоїх інтерв'ю і помітив цікаву річ: ти майже не говориш (чи можливо тебе не запитують) про політику. Як для тебе виглядає наше майбутнє? Сьогодні, коли виборча кампанія завершилась, я думаю це питання якраз актуальне. Не хочу питати тебе про те, кого ти підтримувала. Просто розкажи свої враження.

І.К: Якби у нас були політики й політика, я би про це говорила. А так, рефлексувати з приводу хаотичних дій захланних вискочнів просто нема сенсу. Хіба що, може проциту-

вати вислів одного водія з телебачення (точність народної думки вкотре вражає) щодо останніх виборів. «Це як коли ти приходиш купляти машину, а продавець тобі каже: маємо тільки дві моделі, одна без керма, друга без гальм». Що вибирає в такому випадку нормальна людина? Правильно, велосипед або довгі пішохідні прогулянки. На жаль, українці не проголосували дружно «проти всіх», і взагалі, ми щось давно не брали до рук вила, коли це вкрай необхідно.

Останнім часом тягнуться якісь вайлуваті роки, ні те, ні се, люди роз-

лінилися, чекають кашки з варенням з неба. Тепер, коли нам світить повна срака, можливо, трохи мобілізуємося, зрозуміємо, що далі (глибше, якщо про сраку) закопуватися вже не можна. Народ виживе, так чи інакше – цьому народу в принципі не треба царя-поводиря, він і сам собі звик жити-поживати, демократія майже у кожного з нас в крові, от тільки суспільству загалом дісталася вона занадто легко - не цінує.

Г.С: Минулого року у світі культури з'явилося багато нових імен. Що Ірена Карпа прочитала\подивилась\послухала\відвідала?

І.К: Хто й коли саме з'явився на світ - не беруся сказати, боюсь помилитися. Тому буду про власні «відкриття». Під час благодійного концерту на користь притулку для бездомних псів у Вінниці вперше вживу почула гурти «ПАН ПУПЕЦ», «ОДИН», «ЛОС КОЛОРАДОС». Мені повернулася віра у справжню, чесну, живу українську музику, без залізів і намагань потрапити в кон'юнктуру. Ще й чисто технічно грають вони при цьому добре. Ну не дивина?

А ще наживо почула (й попіратськи записала на телефон) тибетські пісні жінок у Верхньому Мустангу. Дуже інколи нагадує українську автентіку.

Відвідала у Відні, в музеї сучасного мистецтва, нібито вже й традиційну, а все ж таки зворушливу виставку гендер-бендерних робіт. Стьоб, і не зовсім, з концепту «кірхюкхе-кіндер-клядер». Деколи аж плакати хотілося, бо досі величезна кількість жінок живе під диктатом жирних, тупих і смердючих самців, певних своєї вищості просто тому, що в них у штанях животіють їхні кволі бобики.

У Києві недавно сходила на виставку в галерею Павла Гудімова. Проект «Генофонд» двох молодих українських митців Садана і Стецьковича. Тішить, що молодячок здатен вразити більше за іменитих майстрів, котрі часто тягнуть до інтер'єрно-декоративного маркетингу.

Прочитала купу всякого трешу, хоча траплялося і щось непогане. У мене є така важка звичка, дочитувати кожну розпочату книжку, не кидати її, як тварину серед вулиці. Чого я ніколи не перечитуватиму ні за які

гроші – це М.Дж.Гайленд «Угамуйте мене» й Вігдіс Йорт «Якби ж то». Купила на форумі, довірившись смаку продавця й імені видавництва. Що сама порадила би почитати геть усім – чудова, ніжна й пронизлива книга «Бальзак і маленька китайська кравчиня» Дай Сіе.

Г.С: Нещодавно, в інтернеті з'явилося нове відео твого гурту на пісню «Без мене». Розкажи трохи детальніше про цю роботу.

І.К: Ідея належить нашому басисту-аранжувальнику Артуру. Спочатку мало йтися просто про любов: такі собі хлопчик і дівчинка, поцілунки-еротика-мотоцикли, а відтак вони прощаються, і хлопчик вдома перевдягається в жіночий одяг, і йде на сцену, бо він працює травесті. От, розказала тобі фавулу, ніби зареєструвала, ніхто тепер не поцупить, ми ще й кастинг на повнометражний фільм проведемо.

Потім мій экс-чоловік Антон Фрідлянд написав сценарій кліпу, за яким його й зняли юні ентузіасти на чолі з Діаною Грушецькою. І досі багатьом цікаво – хлопчик там був у головній ролі чи дівчинка. Так от, дівчинка. ще й заміжня. Лена Мухіна звати. Монтував кліп наш гітарист Олег Артим. У нього виходить найліпше.

До речі, шукаємо нових співавторів. Є ідеї – пишіть на qagra@qagra.com. Але нові відео будуть вже до треків з нового англомовного альбому. Практика показала достатню освіченість нашого слухача (саме нашого, відмінного від широкого загалу), аби сприймати тексти іноземною мовою. Музика є музика – слухати треба все вкупі, як цілісну річ, тоді й зрозумієш і настрій, і месидж.

Г.С: Кілька разів, ми мали змогу побачити тебе в дуеті з різними виконавцями. А з ким ще ти мрієш разом попрацювати над спільними треками?

І.К: Зараз співпрацюємо з німецьким діджеєм-поліцейським Phu 2. Ведемо переговори з австрійським проектом Tosca. Дещо з новішого можна почути тут: www.tyspace.com/qagra.

А так, із розряду «дурень думкою багатіє», то завжди хотіла попрацювати з Tricky. Якби в нього була нагода почути нас, він би погодився, думаю. З Меріліном Менсоном ще – це теж мрія з дитинства. MASSIVE ATTACK, Том Вейтс – хоча що до нього ще додати можна? Хіба стояти в кутку й милуватися. Ну і ще... хто не мріяв про Брітні Спірз? Заради неї я

б навіть була ладна мешти на високих підборах взути!

Г.С: Тема нашого номеру «Дивні люди». Кого б зі свого оточення ти могла назвати дивними, і що для тебе входить в рамки вислову «дивні люди»?

І.К: Людей в своєму оточенні я вважаю цілком нормальними. А дивними мені часто видаються пересічні громадяни – з їх неадекватними реакціями щодо того, чому нас усіх вчать казки про добро-і-зло та перша вчителька. Можливо, в мене занадто вузьке коло приватного спілкування, але мені не дивно, коли люди багато читають, критично мислять, щоразу вибухають новими ідеями, мають відчуття справедливості й прекрасного, не засирають пластиком ліси і парки, люблять рух, і музику, і тишу, і шоколад. Дивні люди – це ті, що, замість справжнього життя, цікавляться винятково «потребляцтвом». А таких, на жаль, дуже багато серед пост-совкових, вічно голодних на матеріальні цянцячки наших співгромадян.

Г.С: Як ти вважаєш, з кого складається твоя аудиторія? Тобто, охарактеризуй кількома словами чи означеннями свого прихильника чи прихильницю.

І.К: Це люди, що знають – або просто відчувають – різницю між цінністю власної особистості і справжньою ціною речей, пропагованих мас-медіа.

Г.С: Чим ти нас порадуєш у цьому році. Які маєш плани?

І.К: Зараз Артур дозволяє запис акустичного концерту, який ми зіграли напередодні нового року. Надіюсь, якось і до вас, до Львова, завітати з цією програмою, тим більше, пам'ятаючи, як тамтешня наша пу-

бліка різуче відрізнялася останнього разу від стереотипної «львівської публіки», яка в смаках здебільшого застрягла на початку дев'яностих (а на нас приходила у 2000-их). Слава Богу, поступ триває.

Пісень нових у QARPA набралось аж на подвійний альбом. Зараз думаємо, як то ліпше випустити його (робоча назва And I Made a Man) – вінтажно на диску чи в інтернет викласти і сподіватися на совісність, не жлобство наших меломанів – хай качають і платять скільки вважають за потрібне, як качали люди з усього світу RADIOHEAD та їхніх послідовників.

Мушу дописати нову книжку. Не знаю, чи встигну її видати до Форуму, але шматки там читатиму точно, і це буде щось радикально інше від мене-«акина» – (це я в Іздріка таке своє означення знайшла).

Хочеться нових відеоробіт. Цікавих і мистецьких, а не для «шоби було». Про співавторство дивіться вище.

Ну, і плюс планую сюрпризи, які наперед оголошувати гріх, бо то вже дурний маркетинг буде чистої води.

Г.С: Ну і наостанок побажання читачам «Просто неба».

І.К: Закохуйтеся (куди ви дінетеся – гормон своє візьме), витягайте максимум користі з цього хімічного стану (пишіть, малюйте, співайте, робіть відчайдушні вчинки, аби вам було чим похвалитись перед іншими бабусями й дідами на пенсії). Робіть тільки те, що хочете глибоко всередині себе, й за що готові нести відповідальність. Будьте вільними. Щастя – у простих речах.

Розмовляв
Григорій Семенчук
фото надане прес-службою
Форуму видавців

ДОВІДКА «ПРОСТО НЕБА»

Ірена Карпа - українська письменниця, співачка, журналістка. Народилася 8 грудня 1980 у м. Черкасах. У 1998 р. вступила до Київського національного лінгвістичного університету на відділення французької філології. Від 1999 є солісткою й авторкою текстів гурту «Фактично самі» (з 2007 «Qagra»), музика якого становить суміш індастріалу, панк-року, гардкору та психоделічного трип-гопу.

Рік подорожувала Південно-Східною Азією, наслідком чого став роман «Фройд би плакав». У 2005 Карпа починає працювати ведучою на телебаченні (канали «ICTV», «Інтер», «MTV-Ukraine»). Інші книги Ірени Карпи - «Перламутрове порно», «Bitches Get Everything», «Добло і Зло».

ЛАРИСА КІТ: «ПАНІ ЛЯЛЯ - ЦЕ СТИЛЬ ЖИТТЯ»

20

Пані Ларису Кіт чи пані Лялю у Львові знають майже всі. Ну принаймні на вигляд. Екстравагантну, усміхнену, впевнену її часто можна побачити на різноманітних заходах – від Форуму видавців до Тижня моди.

Її життя – це приклад того, як мрії здійснюються після виходу на пенсію; як людина творча вміє проявляти творчість у всьому, чим займається; як можна змінювати навколо себе світ на краще, не чекаючи, поки це зробить хтось інший.

Пані Лариса навчалася в спеціалізованій музичній школі-інтернаті для особливо обдарованих дітей, клас бандури. В Україні таких шкіл – чотири. Потім вступила до консерваторії і після її закінчення викладала в культосвітньому училищі. В 1997 році вийшла на пенсію за вислугою років. Будучи студенткою і працюючи, багато їздила з концертами як сольними, так і в складі тріо бандуристок та ансамблю бандуристів. За своє життя дала близько тисячі концертів.

Особливе життя пенсіонера

Вийшовши на пенсію, я стала більш творчою людиною, почала жити в своє задоволення, займатися справами, на які раніше не вистарчало часу. Я ж не зупинялася на одній роботі, крім училища викладала ще в консерваторії, керувала ансамблем бандуристів. І трьох дітей потрібно було виховати. Практично це була суцільна біготня.

І лише на пенсії я зайнялася собою, почала розвивати ті таланти, на які раніше не мала часу. Створила собі таке особливе життя пенсіонера. Щодня я годину роблю зарядку, дві-три години читаю, годину співаю і граю на фортепіано, займаюся спортом, дві-три години куховарю, на ринок за продуктами ходжу, багато гуляю по Львову, досліджую нові місця та вулички, парки, відвідую безліч заходів. Люблю сісти в трамвай і просто їздити дивитися на місто. Пишу вірші та спогади, по-маленьку опановую комп'ютер, захопилася фотографією.

Читати українські книжки

З настанням незалежності України, я почала цікавитися історією – не тою, якої нас навчали в школах, а правдивою. Раніше я теж купляла книжки з українською до- та післяреволюційною літературою, хоча тоді це було набагато складніше. Потрібно було здати макулатуру, або зробити підписку, вистояти в черзі. Але я все-таки її добила. А тепер українська книжка стала різноманітнішою та цікавішою і я поставила собі за мету кожного місяця зі своєї невеликої пенсії вкладати гроші в її розвиток. Бо якщо ми хочемо, щоб українська книжка процвітала і поширювалася, то кожен повинен вкладати в це гроші. З першого Форуму видавців у Львові я – постійний їхній відвідувач. Цікавлюся новими виданнями, особливо тими, які привозять з Харкова, Києва. Ті, що видаються у Львові, купляю просто у видавництві, без націнок. З останніх куплених – чудова книжка «Львівська сотня. 100 визначних львів'ян» Ігоря Чорновола. Там описано життя визначних львів'ян, починаючи з XIII ст. – вірмен, євреїв, австрійців, поляків, українців, німців – людей, які творили історію нашого міста.

В пошуках правдивої історії я стала частіше бувати в бібліотеках, особливо в бібліотеці діаспори на вул. Академічній, 13 і читала журнали і газети з Австралії, Канади, Польщі. Ходила у читальню «Просвіти», теперішній «Кабінет», читати газети, книжки. Там можна було прийти, посидіти, попити чаю чи кави, пограти на фортепіано і поспівати. Меценат Володимир Каширський спеціально для мене газети випишував, які я просила. А тепер туди не ходжу, бо накурено так, що дихнути нема чим.

На наступний місяць в мене запланована «Історія Львова» видана у «Літописі». Це чудесна енциклопедія. Вже

вийшло два томи, які я купила. А всього має вийти чотири. Я просто вважаю, що кожен львів'янин має знати історію свого міста.

Доглядати за могилами

Недавно також видали книжку Романа Фіголя та Любомира Криси «Личаківський некрополь», де описані всі поховання разом з планами полів. Це – безцінна книжка, тут я знаходжу людей, пам'ять яких варто вшановувати. Тішусь, що там зробили порядок – є схеми поховань, стежки до них, принаймні на початку. Зараз кладовище має європейське обличчя і це дуже важливо, бо знаємо, що могили і Степана Бандери в Мюнхені, і Симона Петлюри в Парижі доглянуті і пошановані, а в нас навпаки була наруга над могилами. Колись на Личаківське кладовище люди боялися ходити, там все нищили, труни з гробівців викидали, надписи видовбували, навіть людей вбивали. Моя мати померла в 1974 і там похована. З того часу я почала туди ходити, тому можу сказати: те, що там зараз – то не порівняти, що було колись. Коли я йду на цвинтар, то ніколи не обмежуюся однією могилою. За один візит на Личаківський можу відвідати до сотні могил своїх знайомих, вчителів, письменників, художників, науковців, запалити свічку, помолитися. Філарет і Микола Колесса, Станіслав Людкевич, Анатолій Кос-Анатольський, Іван Бідняк, Емануїл Мисько, Ростислав Братунь – це все люди, з якими мені доводилося в житті зустрічатися. Іванові Франкові завжди ставлю свічку, бо він автор слів моєї улюбленої пісні «Ой ти дівчино з горіха зерня».

За деякими могилами я сама доглядаю. Це приблизно 10 могил славних людей, які померли багато років тому. Наприклад, архітектор Іван Левинський – засновник архітектурно-напряму український модерн. Він мав власну фірму, на якій виготовляли кахлі. Будинки обкладені його кахлями з орнаментами української вишивки стоять на вулицях Леся Курбаса та Руській. І в мене вдома стоїть пічка з його кахлів. Коли я прийшла на його могилу і побачила, що там ледь не туалет зробили, то звичайно, що не могла на то дивитися, засукала рукави і робила там пів дня порядок. Також доглядаю за могилами Володимира Гнатюка, Костянтина Малицької – авторки слів пісні «Чом, чом, чом, земле моя?», своєї виховательки Вероніки Володимирівни, керівника хору «Трембіта» Володимира Василевича, солістки оперного театру Ніни Шевченко. Маю спеціальний цвинтарний набір – лопатка, сапка, шматка, мітла, свічки. Коли бачу, що потрібно прибрати – приберу, а ні – то просто помолюся, запалю свічку. І так на кожному полі в мене є хтось знайомий, чий світлий пам'яті варто вклонитися.

Насаджувати клумби

Влітку в мене є ще одне заняття –

садити клумби. Почала цим займатися ще в 2000 році. На дачу мені їхати далеко і дорого, та й тої краси там ніхто не побачить. Тому вирішила робити це тут – є місце, є вулиця і є земля – то чому ні? Першу клумбу посадила недалеко від свого дому – біля церкви Матері Божої Неустанної Помочі. Але кожен по-різному це сприймав, я й ворогів собі нажила, і битви мала за ці клумби, мені їх нищили, викидали квіти. То воду з пральним порошком виллюють, то двірничка мітлою все змете. Але я все-одно не здавалася, ставала в 6 ранку, відрами виносила каміння, робила тераси, одобряла землю, насаджувала і багаторічних і однорічних квітів – ірисів, барвінку, нарцисів, конвалій, чорнобривців, флоксів. З хати носила воду, щоб підливати. З часом мою працю почали поважати.

Потім на Високому замку почала клумби робити. Там раніше у фонтані здохли коти і собаки гнили, власники ресторану нічого не робили, бо казали, що це не їхня територія. То мені дозволося йти в міську раду, писати скарги і так я змусила їх то все почистити. Директор ресторану пізніше навіть 200 грн на насіння дав, а то я все за власні кошти робила. Тепер вони мені допомагають і навіть самі збоку роблять клумби. Так вони повернулися обличчям до природи, і вигляд Високого замку став набагато кращим. Особисто я там насадила 100 видів квітів.

Біля церкви Івана Хрестителя була та сама історія. Всюди на початках потрібно пробивати собі дорогу, щоб замість будяків і кропиви були квіти. В мене на кожну клумбу є план, все записано і намальовано, по моїх клумбах можна вивчати українську флору. І кожна клумба присвячена якійсь людині – Івану Павлові Папі Римському, Віктору Ющенку, Леоніду Кравчуку, Дмитрові Гнатюку, Біллу Клінтону.

Моя 13 клумба буде присвячена єврейському письменнику Шолом-Алейхему. В Старому ринку є великий камінь, де колись була синагога. Там тепер собаки гадять, я й не витримала, викопала рів, насипала опалого листя, прикрила землею. Як тільки прийде весна насаджую там квітів.

Кулінарити

Я – кулінарних справ майстер. Коли ще існував журнал «Пані», який зараз, на жаль, не виходить, я взяла участь у їхньому кулінарному конкурсі і перемогла. Придумала свою страву, яка називалася «Торточок - Грибочок» і як приз отримала 500 грн. Люблю куховарити, пекти, консервувати і завжди до цього підходжу творчо. Гарно оформити і подати – це теж мистецтво.

Проявляти себе в одязі

З виходом на пенсію також почала творчо проявляти себе в одязі – шити капелюшки, хоча і раніше шила, але тоді не було стільки часу. Так само як моя мати, не маючи спеціальної освіти, я самотужки навчилася шити ще в

10 класі. Так я почала втілювати свої фантазії в життя, бо раніше я вмiла лише моделювати одяг. Малювала для себе ляльок-витинанок і різні сукенки з капелюшками. Потім я це почала проявляти в повсякденному житті і вже у власному одязі. Люблю сісти, розкласти те все, розкрити. А я ж це сама придумую, без журналів, на хлопський розум так би мовити. От, наприклад, захотіла берет – взяла покришку, відмалювала, раз, два і берет готовий. В моїй колекції близько трьохсот головних уборів. З одного – можу зробити 10-20 варіантів. Кожен головний убір має свій підтекст, на кожний мітинг готую новий варіант.

Публічність

Я – людина публічна, відвідую багато заходів, люблю ходити в Оперний театр, на концерти присвячені певним датам, мітинги. Драматичний театр мене менше приваблює. Весь цей пафос, голосні фрази, все це перебільшення виглядають для мене штучними. Ще в молодості мені пропонували зніматися у фільмах. За мною кіношники бігали і у Львові, і в Києві, коли я туди на концерти їздила. Але я завжди відмовлялася. А от оперу і філармонію дуже люблю. Мені це багато грошей не коштує, бо всюди маю знайомих. Часто може знайтися і запрошення і зайвий квиток. І не обов'язково сидіти десь спереду, можна і на «гальорці» на сходах. Було б бажання.

Пані Ляля

Псевдонім «пані Ляля» тягнеться за мною з дитинства. Ларисою мене назвали в честь Лесі Українки. Але улюблені викладачі моєї матері мали доньку-арфістку, яку кликали Ляля. Тому і мене батьки почали називати Ляля і так дотепер це ім'я мене тримається.

Буває, що мене підколюють за мої головні убори. Ну бо в нас люди звикли ходити в куфайках і кірзаках, і коли я вдягаю собі капелюшок і йду на базар, то жінки, які петрушку продають, пальцями показують і шепчуться між собою. Але в мене це не спеціально і не надумано, а йде зсередини. Я навіть рада, що своїм виглядом викликаю в людей усмішку, піднімаю настрій. Як кажуть в нас на Галичині: краще жартувати, ніж хорувати.

Нас раніше як виховували: вчитися, вчитися і дурним померти, працювати, працювати, і як коні від роботи здохнути. Я ті ленінські лозунги для себе перекреслила і придумала новий: вчитися, працювати і відпочивати. На тих заходах, що я відвідую, більшість людей – це молодь. А де ж люди мого віку? Що вони роблять на пенсії, чому позакричалися в своїх квартирах?

Пані Ляля – це не «вар'ятка, ктура ма на глове квятка», як на мене буває кажуть. Пані Ляля – це такий стиль життя.

ТРИ ІСТОРІЇ ДЛЯ

22

«Кавоман»

Мій тато часто розповідає історію, що трапилася з паном Іваном, який багато років працював у магазині «Світоч» на проспекті Чорновола. На жаль, нині нема ані того магазину, ані самого пана Івана, який кілька років тому загинув за трагічних обставин. Але в пам'яті багатьох він залишиться «Поповичем», як його називали, вочевидь, не тільки за однакове ім'я, а й зовнішню схожість з відомим артистом.

Серед «постійних клієнтів» того закладу були поціновувачі не лише львівських солодощів, а й кави і трохи міцніших напоїв, які можна було закусити шоколадкою чи «печеньком» тут же за стоячими столиками.

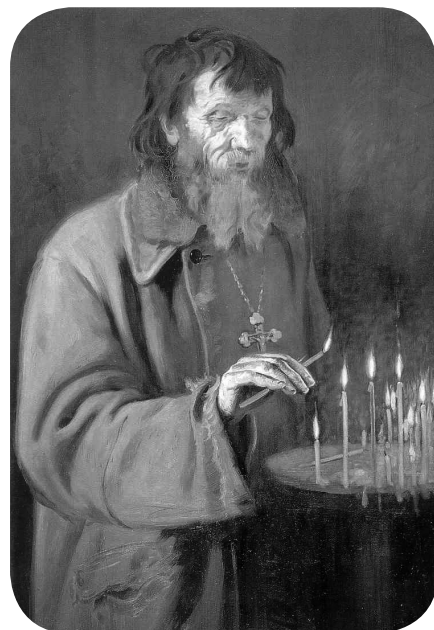
Частим гостем цього невибагливого кафе був і один громадянин інтелігентно-жебраківатого вигляду. Російськомовний. З доброти свого серця пан Іван ніколи не відмовляв йому у філіжанці кави, незважаючи на те, що той пив її, що називається, «за дякую». Щоб не бентежити інших відвідувачів та й самому бути спокійнішим, на випадок візиту колоритного гостя пан Іван тримав спеціальну філіжанку – з розряду тріснутих і надщерблених, та все ж...

І от, одного разу під вечір до магазину

привезли нове обладнання – доволі громіздкий холодильник. Привезти-привезли, але занести його до середини транспортальники явно були не в силах. Мабуть, метушню і галас навколо агрегату зауважив і наш герой, який саме неспішно і спокійно попивав собі кавусю, дивлячись крізь велику вітрину на вулицю.

Йдучи допомагати, пан Іван зауважив свого «друга» і, мабуть, подумавши, що це теж робоча сила, що пора би вже йому хоч якось віддячитися, а може й без будь-якої «задньої думки», гукнув до нього: «Ходи, допоможеш холодильник занести!». На що той цілком незворушно відповів: «А я сюди, что работать пришел? Я сюда пришел кофе пить...»

Один мій друг якось зауважив, що найбільшою гідністю серед усіх тварин відзначається, мабуть, кицька. Мовляв, вилазить вона зі смітника, вся така обшарпана, брудна, а голову тримає мінімум, як леді. А ще як на тебе ляне в цю мить – згорда так, навіть якось зневажливо, – то намагаєшся якнайшвидше зникнути з очей цієї пані, щоб не почуватися останнім плебеєм...

«Паламар»

У колекції Національного музею у Львові міститься картина художника Антіна Манастирського «Паламар» (1937 рік). Сюжет цього полотна доволі простий. Але цікавою є історія написання картини. Одного разу Манастирський, проходячи львівськими вуличками, зустрів доволі колоритного жebraка. (Саме він і зображений на полотні). Митець вмить просто-таки «побачив» його персонажем свого майбутнього твору. Тому пан Антін не вагаючись запропонував своїй майбутній моделі найближчим часом завітати до його майстерні. А щоб незнайомец не засумнівався у щирості намірів художника і не передумав, Манастирський заплатив йому наперед.

За кілька днів, у призначений митцем час, у двері його майстерні постукали... Але замість зарослого чоловіка у грубому мішкуватому одязі і з немитим обличчям, увійшов чоловік з охайно підстриженими волоссям і бородою, чистенький – явно після лазні. Можливо, від нього і одеколоном пахло!.. Художник ледь не впав, побачивши, як змінився той чоловік. Той же заходився пояснювати, що подумав, коли вже з нього писатимуть портрет, то пасувало би і виглядати, як людина.

Дещо оговтавшись і зрозумівши, що цього дня здійснити заплановане не вдасться, Антін Манастирський відпустив свою модель з умовою: «Коли знову виглядатимеш, як при нашій першій зустрічі, приходи!»

Судячи з усього, модель виявилася сумлінною. Адже нині кожен, відвідавши музей, може побачити портрет бородатого і патлатого дядька у простій свитині, який зайшов помолитися в тиші одного з львівських храмів.

Є ще одна цікавинка, пов'язана з цією картиною. А точніше – з її назвою. Чому вона називається саме «Паламар»? Може Ви щось про це знаєте?

«ПРОСТО НЕБА»

«Джентльмени»

Молода викладачка ЛНУ ім. І.Франка Марія Титаренко нещодавно повернулася зі Штатів, де рік була на стажуванні. За цей час об'їздила Пів-Америку. Тому і вражень – море! Запам'яталися їй і безпритульні, особливо безпритульні Південних Штатів.

– Справа в тому, – каже Марія, – що на Півдні США досі жива джентльменська культура. І не лише у якихось штучних резерваціях – скажімо, елітних джентльменських клубах, де багаті, привілейовані члени клубу щотижня збираються, щоб займатися своїми звичними справами – дискутувати на певні теми, курити сигари чи грати в покер. Цією культурою просякнуте буквально саме життя Півдня. Вона, наприклад, у мові: розтягнутий акцент офіціантів, які довго і... ну дуже повільно ознайомлюють тебе з вибором у їхньому ресторані, здається, може просто звести з розуму.

То й не дивно, що навіть безпритульні у цій атмосфері поведуться, як люди з

вищого світу. Але перед тим, як продовжити і розповісти, в чому ж проявляється джентльменство людей, які опинилися на узбіччі життя американського суспільства, зауважимо, що надто романтизувати цю історію все ж не варто. Адже джентльменська культура Півдня Америки є фактично відголоском часів, коли на цих землях процвітав рабовласницький лад, і коли одні могли до безконечності вправлятися у гарних манерах, інші так само безпробудно гарували на плантаціях джентльменів. За словами Марії, нагадуванням про ті часи є характерні для Південних Штатів ганки при вході до більшості будинків. І якщо нині вони є просто типовим елементом архітектурного стилю, то колись були такими собі спостережними пунктами, із затінку яких господарі могли наглядати за тим, як працюють їхні раби. Також кидається в очі те, що більшість безпритульних – чорношкірі... Але, за словами Марії, це не звичайні жебраки, які споді-

ваються тільки на милостиню. Особливість цих людей у тому, що вони намагаються чесно заробити собі на хліб. І роблять це з фантазією і шляхетністю. Підтвердженням цих слів є два випадки, які трапилися з Марією.

– Якось в Атланті, штат Джорджія, вийшовши з друзями із місцевого Хард-рок кафе, – розповідає вона, – ми зрозуміли, що до авто доведеться перебігтися під теплим, але доволі рясним дощем. Та враз до нас підійшов доволі легко одягнений чорношкірий чоловік з парасолею і спитав, чи можна супроводити нас до машини. Ми прийняли його пропозицію і чоловік, тримаючи над нами парасолю, довів нас до авто. Сам же він йшов під дощем. Ми подякували, та він залишився чемно стояти біля нас, опустивши очі. Тоді один із моїх друзів, місцевий хлопець, який і запросив нас відвідати його рідне місто, знаючи тутешні звичаї, дав йому заслужені чайові. Чоловік з парасолькою подякував і пішов. Вже в дорозі друг пояснив нам – трохи здивованим і збентеженим дощем, – що той чоловік вигадав собі такий спосіб заробітку.

Інший подібний випадок трапився в тому ж місті на День подяки, свято, яке в Америці відзначають за родинним столом, на якому неодмінно має бути печена індичка.

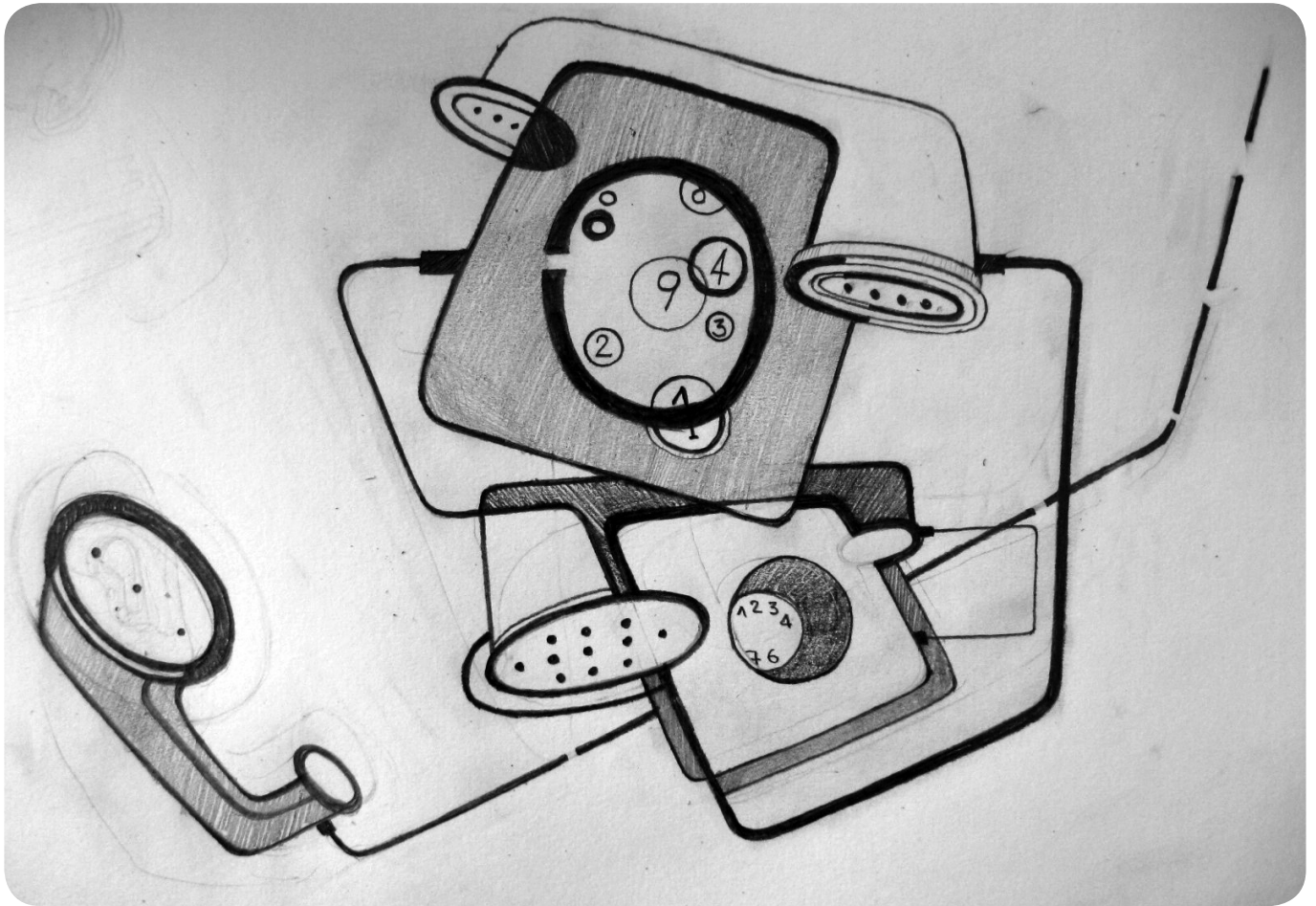
– Цікаво, каже Марія, – що в цей день місто цілком спорожніло. На вулицях залишилися лише такі туристи, як ми, і ті, кому нікуди було йти, кого ніхто не чекає за родинним столом. Тож і не дивно, що коли ми гуляли містом, фотографувалися, до нас на велосипеді(!) під'їхав чорношкірий безхатько і запропонував показати... місце, з якого відкривається дуже гарний краєвид на місто, на тлі якого можна зробити чудові фотографії. Ми погодилися і він справді подарував нам змогу зробити чудові світлинки. Самотужки ми би цього місця не знайшли – це точно. Ну, а далі – стандартне продовження: чоловік, виконавши свою роботу, стояв собі, опустивши очі. Отримавши свої чайові, він сказав, що може провести цілу екскурсію іншими фотогенічними місцями Атланти, та ми відмовилися...

Натомість у Сан-Франциско ситуація з безпритульними цілком інша. За словами Марії, там вони... просто отримують щомісячну допомогу (близько 400 доларів). Щоправда, для цього слід зареєструватися у міському переліку безхатьків. Така політка міста і той факт, що Сан-Франциско – місто вічної весни сприяє постійному притоку безпритульних до цього мегаполіса.

Мирослав Попович (про те, що в Києві стало більше бомжів): «Це слабкі люди, викинуті зі звичного укладу, які не витримали сучасних життєвих вимог. Ми майже нічим не відрізняємося в цьому від Нью-Йорка. Бачимо бомжів, які розстеляють газетку, гріються на решітках, з яких іде тепле повітря. Прикро й сумно – така цивілізація». (ГПУ 29.01.2010 №14)

Андрій Іщик
Ілюстрації **Саса Туріні**

У ТЕЛЕФОННІЙ БУДЦІ

24

На хіднику горілиць лежить маленька стара жіночка. Така собі геть зморщена сливка з дерева життя. Виглядає, ніби вона не сама впала, а її туди поклали. Двірник, змітаючи крізь каналізаційні ґрати лайно, не звертає на стару уваги. Ми підіймаємо її. «Впала від голоду!» – каже вона. Я віддаю їй половину свого статку, ризикуючи видатись таким самим нечупарою, як і вона.

Звісно, вона ошуканка, а це її трюк: вдаючи запаморочення, морочити зворушених перехожих. Очевидно, дворник знає про це, бо інакше не змітав би затверділе лайно крізь ґрати каналізації так байдуже. Та я гадаю: якщо хтось, аби виманити кілька грошів, серед білого дня лягає у вуличні нечистоти, то він заслужив на ті кілька грошів. Він для цього щось зробив. Ніхто не лягає на мокру, холодну бруківку за покликанням. Стара теж воліла би писати репортажі про моду чи танцювати під Шопена.

Але вона цього не вміє. Тож робить те, що вміє. Має задум і здійснює його. Лягає у вуличне лайно і бере за це гонорар.

В'язальниця Жозефіна Штрассер не мала жодного задуму. Тільки жалюгідну ідейку звертатися до міщан «Цілую ручки, пане граф» чи «Цілую ручки, пані графине». Так вона вискиглювала кілька грошів. Однак витратила їх не на те, аби придбати добру книжку чи передплатити газету на-

родницького спрямування, а для купівлі алкоголю. Через це її картина світу починала хитатися. Чи, як зазначалося тоді у поліційному протоколі: «Вона опускалася дедалі нижче, на саме дно».

Лютнева ніч із суботи на неділю була дуже холодна. Жозефіна Штрассер повторювала «Цілую ручки, пане граф», але абсолютно демократичних співгромадян на холоді це не зачіпало. Тільки одному нігілістові полестило таке звертання, і він дав їй двадцять грошів.

З ними жінка зайшла у телефонну будку. Вона вкинула монету в містичну шпарину, монета застрягла, і апарат, який взагалі-то був зламаний, запрацював.

Жозефіна Штрассер попросила з'єднати її з Державним Глуздом: не міг же він допустити, щоби посеред культурного міста замерзала і вмирала з голоду людська істота. Державного Глузду в телефонній книзі не знайшлося, на довідці про його існування теж ніхто нічого не знав.

Натомість щось там не так з'єднало, як це часто трапляється, і зголосилася Державна Канцелярія. Чи йдеться про щось важливе? Закон про патенти? Доповнення до Закону про несплату податків? Пожиттєві права офіціантів? Чи, може, взагалі про вибори?

Тут зв'язок перервався.

Жозефіна Штрассер була у розпачі,

бо грошей задзвонити ще раз у неї не було. Та чи головне в телефонній будці телефон? Ні, головне – це чотири стіни. Тіснота. Тиша посеред галасу. Сяке-таке відмежування від темряви і холоду. Ілюзія хатки.

І, ласкаво огорнута цією ілюзією, старенька заснула. Їй снилося, що вона шукає телефонного зв'язку з Життям, з яким її жебрацькі жести розминулися. Сполучення з Добром: тут було постійно зайнято. З Розумом: він виявився глухим. З Багатством: воно похропувало у ліжку. З фірмою «Всі люди браття»: але там апарат геть зламався.

Врешті вона вирішила зателефонувати до милосердного Бога.

З ним її з'єднали.

Тепер, якби я був поетом, ви отримали б «Вознесіння Жозефіни Штрассер».

А так скажу тільки: в неділю вранці її знайшли замерзлою. Якийсь розклеювач передвиборчих плакатів помітив задубільу купку лахміття.

Він співчутливо накрив її своїм найбільшим аркушем: «Обирайте народних демократів!»

Альфред Польгар

Переклала з німецької

Ольга Сидор

Ілюстрація **Олеси Пилатюк**

Gummifrau

Сонце хилиться за обрій. Черво-ні плями сповзають з хмар. Навіть запахи причаїлися, нічим не пахне. Хіба так буває? Все, все набридло. Воно, сонце. Ні, сонцище, вислизає зі спітних долонь, як мило.

Де ж Венера? Знову застрягла у другому домі? Ну і нехай! Нехай і жовтий карлик котиться куди хоче. Нехай провалиться цілий світ у темряву. Начхати!

Хіба мені більше за всіх треба? Ні.

В темряві навіть легше шукати. Немає зайвого... Вирішено. Піду у блуд. Навіть якщо все повториться – це на краще.

Я увійшов, там були декотрі, але я побачив тільки її, одразу помітив. Вона була більшою жінкою, ніж вони. Сиділа, широко розкривши рота, розкинувши руки і ноги. Бентежила не безсоромністю, а природною відвертістю нагої.

Привіт! Це ти? А це — я... Познайомилась. Її німота була такою...багато-значною!

Я підхопив її. Ми втікали в засліплююче світло нічного міста. Я розповідав їй про те, що життя тільки починається і про те, який я нещасний. Про витівки Венери, про те, як вона мене мучить, як безнадійно чекаю її, цю шльондру. Про те, які дні безглузді і те, які ночі радісні. Про те, як буває боляче зранку, як божевілью. Про сум від того, що за тобою ніхто не полює. Я клявся ніколи не дарувати їй троянд. Вона не любила шпичаків. Господи! В неї не було навіть імені!

Вона тільки слухала, не встрявала в розмову і дозволяла себе цілувати повсюди. Розпусниця. Ми кохалися прямо на вулиці, на тротуарі. Плювати на те, що всі заздять! Це ж наше кохання, не їхнє! Вона прекрасна! І це усе. Ми дерли від ментів. Одного, здається, я підстрелив...

Надумали померти разом. Видряпалися на дах багатоповерхівки – вирішили ніколи не вмирати. Що може бути прекраснішим, ніж за півгодини наду-

мати померти і вирішити не померати ніколи? Сидячи на краю прірви, ми чекали жовтого карлика. Дико трахалися, палили травичку, знову трахалися.

Жбурляли в безодню вулиць усе, що знайшли на даху: старі відра, шматки бруду, сезлонги, інший мотлох. Вниз полетів і дідусь-сторож. Він заважав нам розважатися. Знову злягалися, вигукували нецензурщину, мочилися на пішоходів. Я вчив її стріляти з макарора. Ми палили по вікнах сусідніх будинків. Друзки скла сипалися дзвінким дощем в затоплені неонам вулиці. Хтось волав. Було весело. Повний чілаут!

Чому завжди з'являються лягаві? Що ж їм не йметься? Злі люди! Вона злякалася. Я намагався її втримати. Вона зірвалася. Я кричав. Вона падала. Я кричав. Вона розчинилася у завиванні сирен.

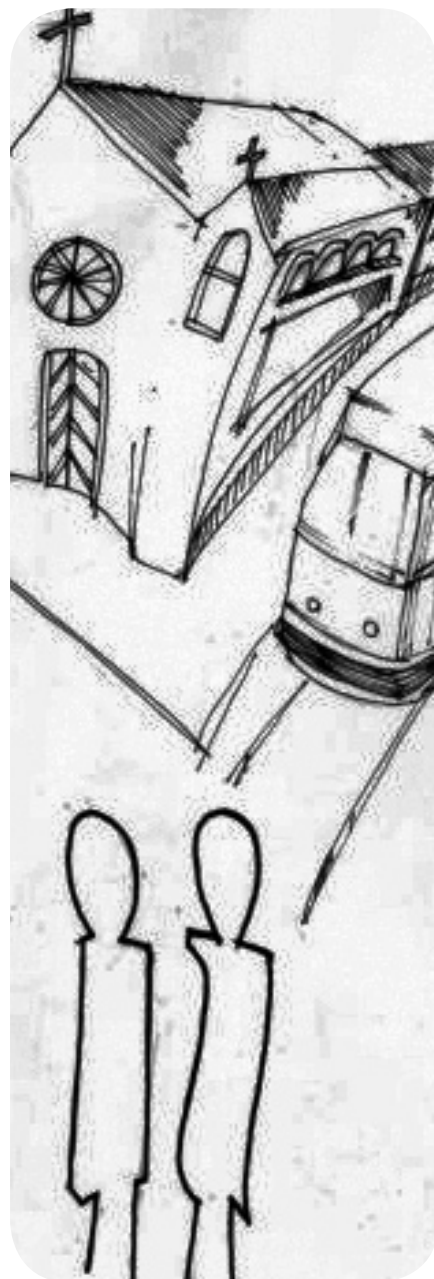
Вистрілявши всі набої, я мчав вниз, не міг змиритися з утратою.

Кохана чекала на мене, з нею нічого не сталося. Ось воно, чудо любові!

Лежачи на парковій лавці, вона читала широко розплющеними очима зірки. Прийшло ще багато страждених. Я не був проти. Та й набоїв більше не було. Що ти тут зробиш? З її боку опору також не було, вона лише тихенько пищала. Але це ж не протест?

В ранковому небі засяяла Венера. Моя подруга спустила дух, любов убилася її. Вона навчила мене читати зірки, я навчив її палити по вікнах. Цього вже за багато для одного життя, одного кохання, однієї ночі.

Мені ж залишилося лишень чекати, доки темрява знову не поглине світ. Нехай усе повториться ще раз, як в ту ніч. Я знаю: вона сидить десь, широко розкривши рота, розкинувши руки і ноги. Чекає...

Павло Ар'є
Ілюстрація Ромка Шукеля

ПРОТОПТУЮЧИ НОВІ ЛІТЕРАТУРНІ

26

НЕ БІЙСЯ

Не бійся горити -
зможеш
зігріти як зимно буде!
Не бійся світити -
зможеш
вказати куди ближній іде!
Не бійся палати -
зможеш
Літати у небі у небі святім
Там, де твій дім!!!

Сенишин Надія
23 р., м. Львів

Ну от, вже минуло 9 років... Невеликий термін для дитини, яка починає жити свідомим життям. Хоча це досить багато часу для стежки... яка, скажімо, існує собі десь в лісі в Карпатах чи в одному з Львівських парків, яку щодня протоптують сотні ніг...

Хоча деякі стежини протоптуються наполегливістю та творчістю; поезією та піснями, спілкуванням та усмішками. Щороку діти та молоді люди з особливими потребами збираються на цій «Непротоптаній стежині» для того, щоб поділитися зі своїми думками та переживаннями, які відкриваються для інших в формі поезії; обмінятися доброзичливістю та внутрішнім теплом. Бо, незважаючи на те, що за вікном

ВІТЕР

Тихесенький вітер повіває,
золоте листя розсипає,
хмари по небу роздуває
і нас усіх оберігає.
На морі хвилю піднімає
вітер нарешті відступає.

Смольницька Христина
26 р., м. Львів

вже досить холодно, у великому залі театру «Воскресіння», де зазвичай проходять поетичні зустрічі Мистецько-терапевтичного центру «Непротоптана стежина» за участю особливих юних поетів зі Львова, Львівської області та зі всієї України із-за кордону, панує тепло та людських сердець, яка допоможе зігріти кожного....

Пропонуємо увазі читача добірку віршів учасників поетичних зустрічей на тему «Стихії», яка відбулась восени 2009 року у Львові.

Восени наступного року ми знову будемо проводити поетичні зустрічі, тому чекаємо на Ваші вірші!

ВЕТЕР

Слышно, как ветер гуляет,
Шумно вздымая песок
Он как стихия гуляет,
Сделав солидный бросок

Ветер свободен, как птица
Он же как рыба в воде.
Но и бывает он злится
Смело гуляя везде.

Ветер ломает преграды
Ветру не страшен никто.
Он разрушает все сразу
Рвет, не смотря ни на что.

Силы огромно у ветра
Всюду шумит ураган
И он пройдя километры,
Мигом попал в океан.

Там океанская буря.
Стала копить корабли
Кто этот ветер придумал?
Кто там бушует вдали

Бабанов Олег
40 р., м. Київ

СТЕЖКИ

СТИХИЙНИЙ ВЕТЕР...

Стихийный ветер очень сильный.
Безжалостны его черты...
Когда он дует воздух пыльный
В нём нет прозрачной чистоты.

Он на деревьях ломит ветки
И разрушает гнёзда птиц.
Он кружит листья как в рулетке
Не видя пред собой границ.

Но наш Господь, Творец Вселенной,
Он укротит его за миг,
Он дарит свет Свой вдохновенный
С небес лучисто-голубых!

Савекина Ирина
28р., м. Київ

ВОГОНЬ

Вогонь горить, він не згасає
Коли кохання ще в душі живе,
Якщо його, на жаль, немає,
Вогонь тихенько догорає
і сам за річку пливе.
Бережіть кохання! Бережіть вогонь!
Бережіть бажання, теплоту долонь!

Зв'язок Анна
26 р., м. Львів

ТАНОК СМУТКУ

Печаль танцює вальс сьогодні
Цей срібний вальс – в моїй душі.
І посівили в неї скроні,
І сліз вогонь в очах її.
Мені так дивно:
Сива дама в душі танцює молодій.
І віднімає в мене сили,
Мені дарує розсуд свій.
І безкінечно, безсердечно
Вона продовжує танок.
Мені здається, що доречно
Уже сказати смутку «стоп».

Тельпиш Олеся
28 р., м. Київ

СТИХІЇ

На світі багато нещастя і трагедій
То повинь залиє тебе аж до кісток
То буря наробить усяких трагедій
Пожежа спалить весь твій дім і пісок
Я кличу до вас, люди доброї волі,
Верніться до Бога, зречіться гріха
А Бог вам пошле Вам все кращої долі,
на многії , благії літа.

Іванишин Мар'яна
30 р., м. Львів

ВОДА ЖИТТЯ

Тече-пливе вода життя,
Дарує нам глибокі почуття.
І кожна крапля – то прожитий день
Із смутку, і надії, і пісень
І кожна крапля – то солона, то гірка,
Бо в ній є еліксир добра і зла.
А час швидкий – як вічна круговерть,
Де пролягає шлях в життя і смерть.

Михальчук Юрій
27р., м. Львів

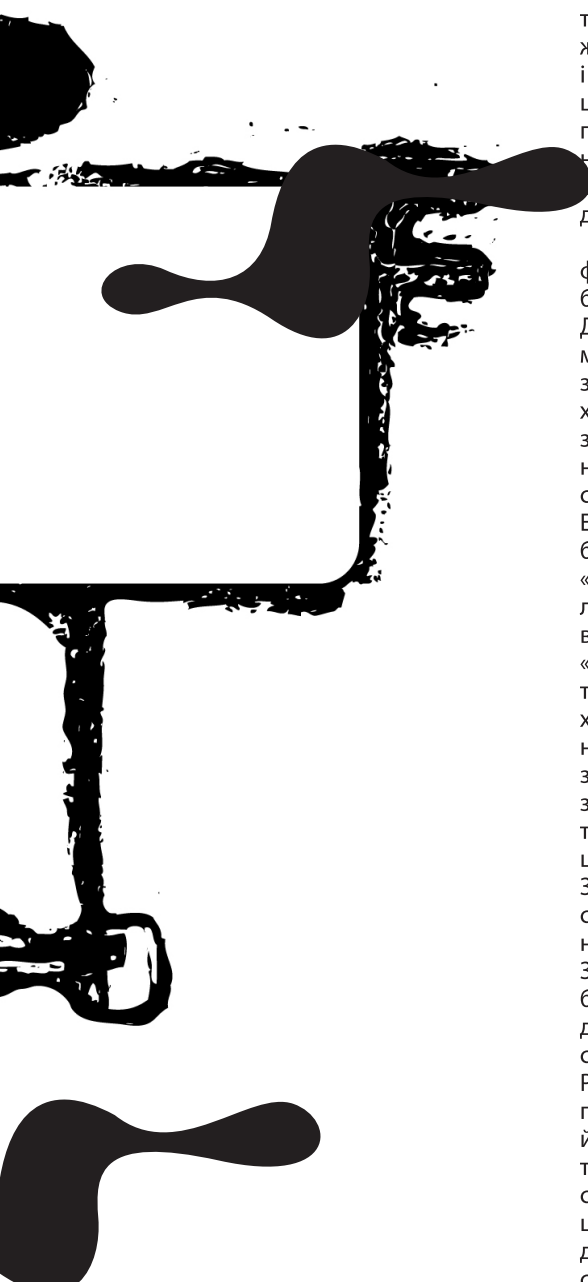

НАШІ КООРДИНАТИ:

БО Мистецько-терапевтичний центр
«Непротоптана стежина»
Львів, 79017
Вул. К. Левицького 99/13
Войтюк віра, директор організації
+38 093 71 31 448
stezhyna@gmail.com

ПОМУТНІЛІ ФАРБИ

який непогано розуміється на техніці, за кілька годин відремонтував словоблудник – хоч якісь там містичні дискурси пробубонить. Ще циганчук з сусідньої вулиці поцупив для мене батарейки. До речі, серед нашого бомжачого контингенту багацько здібних і талановитих людей. Деякі навіть з вищою освітою! Як і у Конструктора, в багатьох просто не пішли справи. Серед нас немає хіба що депутатів, хоча вони омжують, бо найбільша убогість людини – це втрата розуму.

Сам я колись непогано малював фарбами, тепер іноді на зворотному боці афіші малюю знайденим олівцем. Дивуюся молоді. Багато талановитих митців використовують запліснявілі за минулої епохи стіни. Нещодавно хтось намалював на підніжжі ще не знищеного пам'ятника Леніну броньовик червоним спреєм. Прикольнотало, у хлоп'ят з гумором усе якші. Ера дурнів скінчилася. А минулої суботи якісь репери розмалювали і «Шашличну» всілякими символами та літерами. Файно, з фантазією. Можна вже б і музей графіті організувати, але «вищим» ніяка тусовка не потрібна, тобто будь-який рух. Зазвичай трохи допомагають, але здебільшого це нагадує піар партії ім. Павліка Морозова. Витягують одного лизоблуда, зашпорюють тисячі непродажних. А ті підлабузники малюють їм банальщину на прохання елітарної пузатості. За це липовим меценатам і фуршет, і слава. Та для них це для галочки, вони на цьому більше вкрадуть, ніж дадуть. Здебільшого обдарована молодь або борсається в незрозумілій каші з надією на майбутнє, або сколюється і спивається. Згадалася «Помаранчева Революція». Люди, які мене знали, запрошували допомогти з листівками й афішами. Що ж, я не проти виступати за ідею, тому погодився. Господи, скільки бруду набачився. Слава Богу, що він тхнув від меншості. Купка народу йшла заради грошей, йшла вигідно себе продати. Юди бісові! Я стояв пліч-о-пліч з молоддю, підтримуючи волю, розраховуючи, що кучмівський безлад згине, що країна підніметься і нам дадуть дихати по-справжньому і кожному воздасться належне. От за що ми боролися тоді. За що нас так кинули?

Єдине, в чому саме я тоді виграв, так це те, що пахан смітників, бізнесознавець Васько, який управляє нашими фінансами, наділив мене теплим місцем, де я і є зараз – оцим от підвальчиком поблизу шашличної. Це ліпше, ніж колишня хатинка-картонка, де взимку нажив купу хвороб, зокрема і астму. Васько підтримував помаранчеві переконання і навіть пробачив невчасну задачу баришу. Чомусь згадалася своя двокімнатна квартира в хрущовці. Дев'яності роки, часи плакатних реформ змінилися на дебатні, дружина пішла від нестачі зарібку, за-

брала з собою все, що мало хоч якусь цінність, забрала і сімнадцятилітнього сина. А я? Стілець, ліжко, ковдра, стіл, лампа, десяток тубиків з затверділою фарбою і добряча купа старих безрамних картин. Пробував модернізуватися, бо завжди недолюблював попсові ліси і натюрморди, хотілось щось свого – індивідуального у стилі андеграунду. Так було, поки не закінчилася фарба. Тепер, у суху погоду, я малюю ескізи з природи дурнувати панянкам в переході метро. Щоправда, для себе на афішах прикольніше малювати, але заплелим жиром тіткам і вуйкам не хочеться це дарувати. Стас (так звали мого сина) повернувся до мене через кілька років, надумав вчитися далі. Минав дев'яносто п'ятий і доля врешті-решт почала мені посміхатися. Взяли в одну непогану фірму дизайнером інтер'єру. Працював би там і по сьогодні, якби її не зжерли податківці і не виникли інші обставини. Стас одружився. Гризти мене невістка почала вже через місяць після весілля. Потім капала на голову чоловікові брудними приріканнями, коли я щось намагався пробубоніти на свій захист. Син не витримав і я опинився на вулиці.

Щось похолоднішало. Що це? Труби ледь теплі. Йой, що ж це таке? Невже знову якась там хаотична революція? Треба, мабуть, висунутися нагору і оцінити ситуацію. Хоч би ментів біля шашличної не було. Знову пристьобаються. То їм документа покажи, то чому я саме в цьому підвалі. Гарний тип Васько, але від ментів не відмазує. Знайомий мент постійно палить мене, він вже знає, де я малюю, і тому увічливо просить франека – типу за оренду. Але ж з кожного мазепи я маю у свою кишеню тільки володимирку. Чи на них настачишся, як пів-тижня працювати тре? А зараз ще й мряка майже тиждень, та й взимку заощадження тануть, прибуток злиденний, та й то, коли хтось запросить якомусь крутію картину намалювати на свято, але щоб зекономити. Тож зараз і самому тяжко. Однаково треба вибиратися. Бо ще й хліба йок. Що ж, я обережно. Зустрічаю на вулиці знайомого барда, який вводить в курс справ цієї ситуації: на водоканалі серйозна аварія. Якийсь там агрегат полетів. Подачу гарячої води припинено на найближчі три доби. Це щонайменше. А що потім? Чи до весни не порозмерзається все? Їм пофіг, їхні робочі постійно довбають асфальт, але куди ж нам? На термометрі мінус десять, на ніч буде ще гірше. На холодних трубах не посиши. Хоч до підміткових бомжів шуруй на вогнище. От тільки чи дасть довбана астма цього разу вижити?

Вакуленко-К. Володимир
Ілюстрація Павла Гвоздецького

Знову цей набридливий запах перепеченого м'яса. Місця рідко вибирають самі, найчастіше ними наділяють, або розподіляють між іншими. От і мені виділили місце поблизу «Шашличної». Це ще й нічого, бо місцина добра, зручний такий собі підвальчик, через який іде магістраль водогону, що постачає гарячу воду на цей район міста. Тепло, затишно. Вчора, поблизу смітника, знайшов радейко. Знайомий небога на прізвисько Конструктор,

Моє чорне знамено
Столиця лаштує довгі ножі,
сонце відчалує у офф-сайд.
Райдуга в люках калюж лежить,
начеб її закатали в асфальт.
І, мов обдовбашений санітар,
манячить у дверях Цвітний бульвар.

По горло вогнями він нас залле
і потягне туди, де гримить Колтрейн,
де мама-анархія в дезабільє
мовчки зціджує свій портвейн.
Тут на гостині – котрий то вже рік? -
всі ночі поспіль я жду зорі.

Сірник, догорівши, летить із вікна.
В легенях солодкого диму сувій.
Примарний голос – портрет Махна,
що був чорно-білий, тепер живий.
Я сторожко відповідаю стіні:
«Здрастуйте, Несторе, ви це мені?»

Він мовить: «Амба, весни не чекай!
Ви просрали завіти батьків, як один.
На вбитій карті заліг твій край
суцільною пасткою зі свердловин.
А у віскі хитається, мов пароплав,
скривавлена крига кронштадтських розправ.

Вам, хлопці, з вождями не повезло.
Роздув силікон їхні м'язи круті.
Ось де всесвітнє чаїться зло
з газовим вентилям напоготів.
Ще й флот Чорноморський забімбав усіх –
сталевим коліном нас лупить під дих.

Де твої милі? І днем із вогнем.
Я всі усмішки їхні назавжди зітру
із газетних шпальт, що пропахли свинцем,

а відтак з «однокласників. крапка. ру».
Витопчи офісний свій планктон
і слідом за мною – с'юп!

Рви глотку системи, допоки життя.
За борт її шавок усяких мастей.
Хай совість спаковує коркотяг
у чвальні походи потьмяних смертей.
Спершу без крові беремо вокзал.
Думай, коротше. Я все сказав.

І під гуркіт епох він відходить ген
Судьба учиняє похабний рух.
Штори шерегом чорних знамен
Шелест нестямний сіють навкруг.
І врешті вир чорних постелей мене,
мовби у бочку з мазутом, макне.

Поміняло паролі все в світі всуціль,
ось тому й по-дорослому крутить нас
наш персональний підскронний біль,
уже непохитний, немов спецназ.
І неждано доля, колись легка
в кухлі пива втаїть удар клинка.

І об'явить нам обрїй вогненну грозьбу.
Наші джунглі камінні понищив напалм.
І з бубновим тузом на кожному горбу
кінармія суне назустріч нам.
Ось король, далі дам і валетів ряди.
А за ними на всьому скаку – кінь блідий.

І нам замінить повітря повіки-віків
позолочена музика їхніх підків.

Переклад з російської
Лариси Андрієвської

СІЛЬ ІКОН

На мої легені не претендують мільйони — так... яких пару сотень, може, який легіон, а чи й просто легінь на ім'я дівоче Йона або юнка з хлопчачим іменем Йон. Та й скільки там у людини тих легенів — одна ліва, одна права (обидві вже юзані), ну, і за плечима запасний балон. Але в майстра заплічних справ своя правда, і своя лівізна у майстра-шульги, і зриває від тих правд дах, і втікає від тих злив сон, і залітають зліва іволги-сови.

А ріка абсолюту — хай то «урал»,

«десна» чи «волга» — це як ровер, куплений за невідому валюту: пливеш коротко — педалі крутиш довго. На хріна мені такий rover — ні land, ні water... Мені б краще тихий сквот на узгір'ї, кований ковчег, трав'яний фарватер, і щоб у кожного свій ватер-клозет, і свій трон благодаті на подвір'ї, і ранкове горнятко, і вечірній пінцет, і нічні молитви й опівнічні повір'я... Ну, коротше, такий політконкретний едем, у якому і про коректність забуто, і забито на все. Але мед, дим, дзен, щемкий дух польотів і

партитур, аромати арніки, рути, амбри, срібний полиск ртуті, мускусний дух зрілості і легка, ніби пух, чиясь тілосніжна юнь минула — усе це мов інь і янь, мов пепсі-і-кола нині і прісно бадьориться, піниться, бульбашками сходить (є підозри, що це кисень)...

І от коли зацвітуть довкола субтропічні стокротки, коли співпадуть і ніч-Х, і день-У, і зійде новий Z-сезон, коли здитинілий Йона повернеться з довоклоствітного плавання по бозна-чіїх жовчних протоках, до нашого дому прибіється

(мов ікона до стіни) жовто-гаряча дівчина з хлопчачим іменем Йон.

І ми віддамо їй усе.

Себто time, space and joy.

Тобто час, місце і метод.

Ми все складемо до її ніг. Включно з нашими головами.

Та вона не візьме нічого. Не зуміє. А, може, не зможе. Просто залишиться з нами.

І переверне все з ніг на голову — і наші голови, і свої кінцівки, аж вкінці почнеться такий двій, що боронь, Боже. І сквот задрижить устократ усіма своїми серцями-клапанами, легенями-дівайсами, задвигтить, заведеться, заторохтить, чаду напустить, піддасть газу, розворушиться, ламанеться, але не зламається, з місця зрушить, і ми знову з ріки абсолюту шубовснемо в такий же океан (кожен зі своєї ріки у власний океан) і попливемо, як і належить справжньому ковчегу, бадьярчком-морячком по-собачому, піднявши по азимуту носи, навсібіч розбризкуючи воду і сіль, вилвлюючи бонуси, вигрібаючи з Зони. І закінчиться тремор. Бо нас тоді вже буде кожного по парі — ми і вона, він і вина, сіль і ікона, я і не-я, Йон і Йона.

Така, приблизно, схема. Така перспектива.

А виглядатиме, це, звісно, по-іншому: у неба ж свої об'єктиви. Просто щоранку вона куритиме на спільній кухні спільний «житан» із жерстяної банки, варитиме чай-й-й і готуватиме спільні сніданки — незначні, на перший погляд, корективи, нічого, як кажуть, особистого, only personal Jesus.

І навіть усі ці ліптоновські лейбочки, що суцвіттями звисатимуть із чайника, переповненого пакетиками з ендорфінами, усі ці сушені гілочки, перетерте на порошок листя й віджилі свої ягоди ожини, розкидані по підлозі, розхлюпане молоко — ти трактуватимеш привітно. Як нестерпний вітальний вірус. Як кара-оке для ока.

Однак коли вона візьметься за сніданок, коли порозкладає на всіх іще не зайнятих горизонталях червоний перець і помідори — і ти побачиш, як із вправністю живодера вона-Йон здирає з овочів шкірку, навіть не ошпарюючи їх (а при цьому говорить, говорять), як розчленовує печеристі тіла перців, розкладаючи обрубки, ніби механік деталі, — коли вся ваша спільна кухня, включно з житановою жерстю, заповниться кривавими шматками біомаси, і висохнуть крани, і спорожніють кухлі, а далі почнеться жерсть як така, ти усвідомиш, що нею-Йоною керує не голод і не жадоба помсти, а проста любов до червоного, до simple red, а, може, навіть, до simple mind, і коли simple red змішається із simple mind на закіптюженій циганській пательні, і весь цей пательний мікс зашкварчить, зійде піною, випустить пару, а потім вгомониться і лише попахуватиме гіркавими хмарками red hot chilli peppers, і та раптом усвідомиш, що прописка в твоєму техпаспорті — це жерло вулкана, невеликого, майже домашнього вулкана, бо ж кожен порядний сквот повинен володіти власним вулканом,

isn't it?

І нехай тут замість лави — гойдалка в саду, а замість магми — кожному своє (кому Magnum 19-го, чи що, калібру, кому напівпорожня туба Magne-B6, кому магнето від мотоцика «Урал»), нехай тут не сірка, і не сірководень, а якісь рожеві родові води, і нехай навіть це ніяке не жерло вулкана, а звичайна халупа де-небудь на Балканах, проте саме тут спсе і time, і тільки тут job — це joy, а радість — і метод, і місце, і час, бо тут ніхто не мусить робити того, до чого серце не лежить, бо серця тут лежать розпанахані на всіх горизонталях, вертикалі натомість ростуть лише вгору (до Бога?), а тутешні Йон і Йона знають, що можуть молитися одне до одного як до Себе Самого, бо кожен, хто народив у собі персонального Ісуса, вартий богородиці-діви й отче-наша, а навіть той, хто нікого не породив, заслугоує господи-ісусе-христе-змилуйся, бо не в

заслугах справа й не у вартостях, а кристаликах солі, які проступають на місці, де точилися сльози з репринтної (анілін, аніме) ікони...

...і тому душа моя, пілотована чи то він-Йоною, чи то вона-Йоною, сумирно сплановує на розпечене плато циганської пательні, всіяне залишками пересмаженої крові, що проростала з-під землі впродовж цілої історії (на щастя, історія закінчується, тож даймо мертв'якам волю ховати своїх мервих, а собі даймо волю жити свої животи життям)...

...і тому тіло моє радо приймає дари чорноземні й небо-небесні...

...а сам я вмовкаю, беручись за пурпурове причастя (важко розмовляти, жуючи), сказано бо: не Enter оскверняє уста людини, а Esc...

Юрій Іздрик
Фото **Ростислава Шпука**

HARUM «THE CREATION» (1995)

Думаю, вам, любі друзі, буде цікаво прослухати музичний твір у рідкісному стилі heavy/thrash metal, до того ж у виконанні португальців HARUM. Так звучить назва їхнього рідного міста Faro римською мовою. Крім представленої команди, на цей момент я пам'ятаю лише німецький гурт Stretta, що грав у цьому ж стилі. Ці слова, на мою думку, говорять про те, який ексклюзив зараз перед вами.

Щодо оригінальності результату музичних пошуків гурту, хочу сказати, що композиції звучать зовсім не кумедно. Постарались хлопці на славу! Досить багато прогресивних елементів, таких як, наприклад, несподівані переходи в музиці. Також подекуди помітний вплив класичної музики, що є важливим плюсом альбому.

Серед пісень найкраще звучать «Holy Truth», «Stormbringer», «Darkened Future», «Cemiterios III» португальською мовою, суперовою є баладного типу «Beyond Madness». Розчулила вона мене добряче, ностальгія така – дух перехоплює! Уже захотілось послухати? Тоді вперед!

Наостанок скажу, байдужих до гурту HARUM просто НЕ БУДЕ!
(8/10)

ROB HALFORD «WINTER SONGS» (2009)

Rob Halford. Я думаю, небагато знайдеться читачів «Просто Неба», які б взагалі не знали хто це такий. А для тих, хто необізнаний в рок-музиці, скажу – це вокаліст славетного гурту Judas Priest і справжній бог heavy-metal'у на думку багатьох людей.

«Winter Songs» дядечка Роба виконаний, звісно, професійно, але мене не дуже зачепив. Все таки, старіють люди, немає уже молодечого запалу. Хоча дві перші пісні віють духом 80-х і досить потужні.

Альбом можна сміливо назвати концептуальним, тому що усі пісні так чи інакше пов'язані з зимою та великим зимовим святом Різдвам. Прослухавши твір, я насправді відчув різдвяну енергетику, вона прямує з кожної ноти, із кожного акорду пісень. «Winter Songs», на мою думку, сподобається насамперед любителям ліричної музики через наявність аж п'яťох балад та суто добрий настрій усіх без винятку композицій, які без роздумів можна назвати колядами.

Не дивлячись на усі плюси альбому, я ставлю йому не дуже високу оцінку. Не той уже Halford, ох не той...

(5/10)

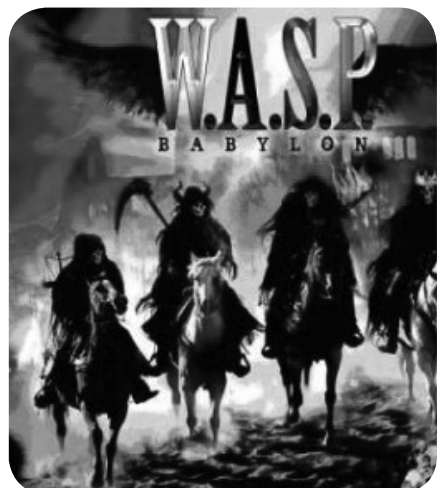
TORMENTOR «GODDESS OF LOVE» (1984)

Цікаво, що такі легендарні старенькі гурти, як W.A.S.P., ще досі творять. За це їм велике-прелеке дякую. Ще на початку своєї кар'єри, десь у 1984 році, вони уже були не зовсім молодими, років так по 27-28 їм було.

Щодо самого твору, то він уступає звісно старим роботам гурту. Все по-старому, тільки драйву поменшало, оригінальності немає. Як колишній фанат колективу і людина, яка побувала на їх київському концерті скажу, що альбом не дуже мене зачепив, але навіть у ньому є непогані композиції, такі як «Crazy» та «Into The Fire», веселенька «Promised Land».

Незважаючи на все сказане вище, диск все-таки можна назвати продовженням епопеї W.A.S.P., оскільки професійності йому аж ніяк не бракує. Працювали не один день люди, по всьому видно.

(5/10)

W.A.S.P. «BABYLON» (2009)

На початку і в середині 80-х бельгійський лейбл «Mausoleum Records» був одним із найбільших постачальників рок-музики в Європі. Warlock, Ostrogoth, Blacklace, Warhead – усі вони свого часу були під його опікою. Але, на жаль, у 1988 році цей лейбл збанкрутував, а разом з ним порозпадались і його підопічні. Мабуть, від цього ж постраждала і команда з страшною назвою TORMENTOR. Як не дивно, вони грали не thrash-metal або black-metal, а добротний heavy з відчутним впливом стареньких hard-rock гуртів.

Прослухавши єдиний їх альбом за 1984 рік «Goddess Of Love», я помітив, що гурт робив напроцуд якісну музику і міг би потрапити до числа відоміших, але, як я уже говорив, підкачав лейбл.

Усі пісні з початку до кінця альбому добре продумані в музичному плані і в той же час різноманітні, гру гітар і ударних вдало підкреслюють клавішні. Цікавою є середина альбому, трек «Infernal Downtrip», де під завивання вітру звучать людські крики, несамовитий сміх, гавкіт собак, церковний дзвін, «голос сатани» і т. д. Єдине, на мою думку, насправді мракобісне місце в альбомі.

Взагалі, рівень твору близький до помітки «відмінно» (дивитись оцінку). Прослухати в обов'язковому порядку настійливо рекомендую.

(6/10)

КІНООГЛЯД: ГАЙ РІЧІ

СПЕРТИ. (2000)

Ваш песик проковтнув діамант вагою 84 карати? Що ж, не засмучуйтеся! Зробіть йому пару клізм, заведіть до ветеринара, придумайте щось. Діаманти не ростуть при дорозі, але водяться у впливових злочинців. Один з таких діамантів послугував лейтмотивом для цієї стрічки. І якби ви запитали, про що фільм, можна з легкістю стверджувати, і про діаманти також.

Тут немає одного героя, їх тут безліч. Це і Мікі, циган, що вміє нанести один, але смертельний удар; кузен Еві, який зрідка виїжджає за межі своєї країни (якщо справа, звичайно, не стосується діаманту); Сол, нігер, котрий ставить себе не нижче за гангстера; Вінні, друг Сола, працює з ним в дуеті; Френкі-Чотири-Пальці, ключова фігура у картах, але необачливий злодій; Турок, немов з анекдоту, шавка великого боса, який вивчив напам'ять одну фразу: «Ми – покійники»; Томмі, «подружка» Турка, яка вміє говорити; Найгеорگیшій Георгій, боєць, йому доведеться битися з Мікі; Тоні-Куля-Зуб, такий собі супермен, але до пори до часу; Борис «Бритва», росіянин, антисеміт, смердюча козацька підстилка, колишній кагебешник; Даг «Голова», той, що розуміється на діамантах; Рудий, який особисто мені нагадав Чікатіло: згодує своїх ворогів свинням, такий же ж закінчений маніяк.

І з тої безлічі героїв ви можете вибрати собі одного, який сподобається вам найбільше. Серцем і душею я був із Мікі, циганом, який виборював честь свого ромського роду. Йому було за що боротися. А от чи знайдете ви причину, щоб подивитися цей фільм?

РЕВОЛЬВЕР (2005)

Сім років ув'язнення даються взнаки. Сім років присвячені вивченню тонкощів гри як-залізи-в-чужий-гаманець-без-шкоди-для-здоров'я. Ти – професіонал. Ти – таємниця. Ти – туман. Ти – загадка. Людина, котра живе в твоїй голові, наводить страх на оточуючих. Тебе бояться і водночас поважають. Так має бути, Джейку! Не піддавайся спокусі, Джейку. Чуєш, Джейку, не став запитань, і не почуєш брехні. Ти знаєш, хто такий Сем Голд, містере Грін? Людина-таємниця. Людина-туман. Людина-загадка.

Приблизно такий внутрішній голос вас супроводжуватиме в процесі перегляду стрічки. Приблизно такий голос ви озвучуватимете після перегляду. Ви вивчили правило номер один? Єдиний спосіб порозумнішати, грати з розумнішим суперником. На світі не існує проблем, лишень ситуації. Як щодо правила номер два? Чим спокусливіша сама гра, тим спокусливіший суперник. Ти втямив, Джейку? Шах і мат одночасно! Твій внутрішній голос – це ти. Таємниця. Туман. Загадка.

«Револьвер» – це бойовик із претензією на філософію гри. Філософію гри з обов'язковим суперником. Філософію гри з обов'язковою жертвою. Хитрістю в цій грі є усвідомлення себе суперником, котрий вчасно перетворюється на жертву. Котрий розчиняється перед наставленим на нього дулом револьвера. Котрий змушує себе поважати, і водночас боятися. Котрий усвідомлює, що єдина гарантія цієї гри – гарантія програшу; питання лише в тому, коли це відбудеться. Не став запитань, і не почуєш брехні.

ROCKNROLLA (2009)

Я не хотів би співати пісні про свого вітчима за його життя (жити йому залишилося недовго). Особливо коли мій вітчим тримає банду злочинців (вони не злочинці). Коли мій вітчим вдає з себе найкрутішого вітчима міста (це його місто). Ви ж самі можете розпізнати, хто є хто: він навіть не батько, а вітчим (хрещений вітчим це не смішно). Коротше кажучи, він – бутафорія, як і вся його банда (так вже краще).

О, вуйко Арчі. Мій добрий приятель Арчібальд. Я колись пообіцяв друзякам-школярам показати пушку Арчі. Тоді ми з Арчі приятелювали. Зараз я нікчема, закінчений наркоман, чи як мене там називають, і відтак я огидний як вуйкові, так і вітчимові. Проте в мене є те, чого не залишилося в них: душа. Душа рок-н-ролла.

Стоп! Чекайте! Не слухайте цього бевзя! Це я пишу рецензію, а не він. Він взагалі не тямить, про що писати! Він же ж кінчений наркоман! Як ви можете вірити наркоману? В наркоманів крім душі нічого ж немає! А вітчим його не такий вже поганий. Стукач та й годі! Але йому помстяться, не переживайте! І, здогадується, хто? Арчібальд! Так, саме вуйка Арчі цей старпер здасть копам. Але то в минулому. То все в минулому.

А тим, хто ще не бачив цієї стрічки, хочу побажати приємного перегляду. Шукачі пригод зазирнуть у світ кримінальних «угод». Шанувальники філософії «під кайфом» почують проповідь проти білих вбивць-солдатиків у пачках з-під цигарок. Так звані ура-патріоти, хто пустомеле про «засилля» мігрантів, отримають незабутні відчуття вздовж і впоперек патріотично налаштованих тіл ключками для гольфу. А прихильники «Червоної спеки», радянської атрибутики і новоросійської символіки зловлять момент дитинства, коли таємно від батьків слухали «Сектор газу».

Хай живе рок-н-ролл!

АВАТАР

(РЕЖ. ДЖЕЙМС КЕМЕРОН, 2009)

17 грудня 2009 року в кінотеатрах України вийшла довгоочікувана прем'єра фантастичного 3D блокбастеру Джеймса Кемерона «Аватар». Режисер Джеймс Кемерон, після надзвичайно успішної прем'єри «Титаніку» в 1997 р., рекордний бюджет якого склав 280 млн. доларів, залишається й до сьогодні найбільшим касовим фільмом (1,8 млрд. доларів в світовому прокаті), більше 10-ти років загалом мовчав (якщо не брати до уваги 2 документальних стрічки «Привиди безодні» 2003 р. та «Чужі з безодні» 2005 р.). Але безсумнівно, що це мовчання обернулося в дещо грандіозне і справді вражаюче, в кінострічку, яка, можливо, відкриє нову сторінку в світі кіномистецтва, зокрема в повному обсязі розкриє усі можливості сучасної 3D графіки.

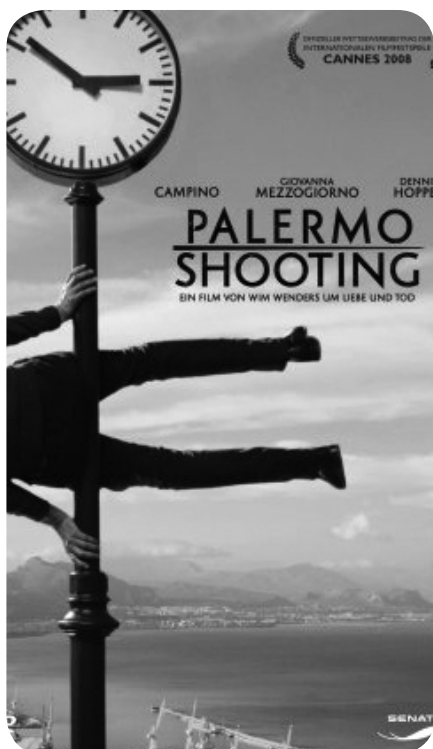
Сюжет стрічки дуже подібний до сюжетів книжок письменників-фантастів Пола Андерсона «Називайте мене Джо», Едгара Райса Берроуза «Джон Картер марсіанин» та Урсули Ле Гуїн «Слово для світу та лісу одне». Якщо подивитись на стрічку дещо скептично, то в самому сюжеті немає нічого нового для світового кінематографу: вже давно розкриті, ще з часів американських вестернів, протистояння між більш розвиненою цивілізацією колоністів та дещо дикими, неурбанізованими аборигенами, дуже схожі за вже відомими стрічками Термінатор та Матриця робомашини, дракони та різні інопланетні істоти, які до болю нагадують назгулів з «Володаря Перснів» та різну «потворну» дичину з Зоряних Війн. Але якщо зануритись глибше, то починаєш розуміти що режисер створив не просто черговий фантастичний бойовик, і навіть не просто збудував абсолютно новий дивний інопланетний світ із неповторною фауною та безліччю невідомих істот, він використав найновіші можливості сучасної комп'ютерної графіки для того, щоб поєднати динамічний гостросюжетний сторілайн із яскравою історією кохання, ще й додавши до цього глибокого філософського змісту. Знаковою ідеєю є фінальне панування суворої і непереборної сили природи над технічним прогресом та людиною, яка у своїй вседозволеності занадто зазналася, і почала вважати себе царем і господарем всесвіту, за що і була в результаті покарана та поставлена на своє місце.

За реалістичністю ця кінострічка є неперевершеною, і справді, в жодному з попередніх фільмів глядач не відчував такого ефекту присутності, коли ніби сам занурюєшся в інопланетний світ в оточенні безлічі просто неймовірно гарних, а іноді й смертельно небезпечних тварин та істот, коли зазираєш в очі синьошкірим людиноподібним дикунам, міміка яких є настільки людською, що починаєш співпереживати разом з ними. Тому наполегливо раджу дивитись цю кінострічку на великому екрані в 3D окулярах, тільки так можна в повній мірі оцінити всю силу крутих спецефектів, а їх там, повірте, немало.

Barlog

ФОТОЗЙОМКИ В ПАЛЕРМО

(РЕЖ. ВІМ ВЕНДЕРС, 2008)

Смерть в будь-яких проявах і формах важко (як на мене) вважати естетичною чи витонченою. «Фотозйомки в Палермо» – фільм, в якому Смерть проявляє себе до певної міри естетом та класиком.

Поує перед фотографом, в руках котрого класичний фотоапарат з чорно-білою плівкою і проявляє відразу до «цифри».

? Можливо, тому що смерть, як і класична фотографія, правдиві без фотошопу?

? І прикрасити їх чи зробити естетичнішими – марне?

? А чи потрібно?

Можливо, зусилля, спрямовані на втечу від самої думки про смерть, роблять її ще страшнішою?...

Кобіта, з котрою знайомиться головний герой, великий шанувальник «цифри», хлопака з таким собі символічним ім'ям Finn (чому символічним? дивись італійсько-український словник) попри те що, займається реставрацією (в фільмі працює над відновленням чималої фрески Смерті на страшній коняці), проявляє цілком не пересічні філософські здібності, розмірковуючи вголос над вминням, помічаючи деталі, не втрачати загальне бачення перспективи.

Життя і смерть – деталі одного образу? Щось таке балакає втомлена на смерть Смерть в розмові з переляканим до смерті «хвотографом»: «Боятись життя означає боятись смерті» (прочитання не позбавлене сенсу і в зворотньому напрямку).

Переказувати фільм – невдячна справа, зрештою, навіть без фотошопу, просте чорно-біле фото говорить до кожного глядача по-іншому, відкриваючи приховані для інших деталі і перспективи, а то ж не фото, а цілісіньке «кіно»...

Деталі і перспективи (?)

Цілком ймовірно, що цінувати життя означає також (чи перш за все?) не «фотошопити» його? Смакується воно особливо тоді, коли приймаєш як факт, що всьенного пива не вип'єш... (і далі по тексту), себто коли розумієш, що твоє земне життя є обмеженим в часі... не виключено (?) що саме пам'ять про те, що Ти тут не на завжди є оптимально тверезою (чи навпаки?) життєвою позицією...
Фундаменталізм (?)

Оригінал – образ, відбиток, в жодному разі не копія... Можливо не найвдаліший... Однаково, не хочеться бути образом самого себе – часом лячно (навіть без фотошопу), а ще, особисто мені спокійніше, що all rights reserved в питанні часу і способу зустрічі з згаданим вище естетом і шанувальником чорно-білого фото, залишено в руках Життя (Оригіналу).

LIVE JOURNAL

26. 11. 2009

rlomkkko

АНОВЕ

прокинувшись цього ранку, був напрочуд приємно вражений, що я не стрекоза. знаєте чому? тому що я б здурів отак зранку з фасеточними очима, коли і мої два не фокусувались як слід.

12. 11. 2010

kaktusenja

РОЗУМНІ СНИ

наснилося сьогодні визначення гіпертексту.

хоча я про нього вже ого скіки не думаю.

гіпертекст - це слова, які значать більше за себе.
а й правда ж.

21. 01. 2010

burkovska

ФОЛЬКЛОР

Зараз многі і я попривикали матюкатись, а раньше, в дещті, коли ще нільзя було, у нас існували вссіякі дуже прикрі присказки, вполне, впрочім, цензурні. Приміром, бабушка Маруся моя любила приказувать, коли хто-то декларірував шось умеренне, а робив крайне всього багато (засидівся в гостях): "Хотів перднуть, та й висрав з ложку". Із цьої ж "метеорологічної" серії мій папа іногда мог собі позвонити репліку про недоречність викладеного: "Сказав, як в воду пукнув". А Таня Труфаненчіха, однокласниця, про ето же: "Ляп трусами по воді!". В дворовій же средє ходили такі ругательства: "не в складушку, не в ладушку, поцілуй кота в задушку", ілі "фак ю в рот на бутерброт", або, скажем, "кіс май ес мене у сраку". А у вас які присказки були?

25. 12. 2009

vlodke

У США суд відхилив пропозицію зобов'язати порноакторів використовувати презервативи під час зйомок.

суд маладец. коли у порно використовують гандони то так виглядає що вони не по любові трахають, а просто так

25. 12. 2009

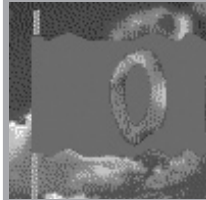
yusmal

АГА, І ШЕ. БОРЦЯМ З АБОРТАМИ

Я про конкретне.

В Луцьку є інтернат, де діти в мороз ходять в гумових чоботах, і будинок маляти для хворих дітей: СНІД, вроджений сифіліс, діти наркоманів і т.д. Не ходячи далеко, всі так люблять дбати про життя ненароджених. А для цих дітей слабо щось зробити, щоб довести, що доля дітей вам не байдужа? НЕ в свято, не на Миколая, Новий рік чи 1 червня, а взагалі? Ну, то боріться з абортами дали, да.

12. 11. 2010

aeternia

ЖИВОТНІЄ ОДНОКЛЕТЧНІЄ І НЕ ТОЛЬКО

Чому бактерії і всяка дрібна нечисть, яка водиться в людський нутрощах, називається мікрофлора, а не мікрофауна? Мабуть спеціально для того, щоб дамочкам, які на різних форумах дискутують на тему, скільки разів слід здійснювати інтимне омивання, приємніше було уявляти, що в них там ростуть малюсінкі цвітуйочки і деревця, а не бігають стада животиных.

11. 01. 2010

fairy_like

КРАСА ВРЯТУЄ СВІТ, ЙОПТ!

В більшості наших чоловіків в душі живе художник...

Щоб перекопатись в цьому, варто лише раз в снігову пору пройти по ботсаду на м. Університет. Ви побачите скільки на снігу, майже під кожним деревом, "ви-мальовано" "прекрасних" візерунків!!! Прям видно, що людина не просто сцяла в місці сімейного відпочинку, а творила! Свою душу, можна сказати, вкладала! Як кажеця: в справжнього митця в руках і х** - пензлик!

22. 01. 2010

vaxo

ГЕРОЮ - СЛАВА!

Президент нагородив Степана Бандеру званням Героя України. Добре. що встиг. Погано. що так довго шукав моменту для цього.

п.с. у коментаріях Отар Довженко висловився гранично чітко, погоджуюсь повністю - "Під "Героем України" й не мається на увазі герой як уособлення абсолютного добра. Таких в історії немає, принаймні, серед політиків і военачальників. Бандера - один із символів боротьби за незалежність України, без якої ми зараз були б частиною Росії та інших сусідніх держав у культурному, політичному і ментальному плані. В історії інших народів є значно неоднозначніші персонажі, яких вважають героями".

22. 01. 2010

ushkal_jr

ГЕРОЮ - СЛАВА!

Хлопці і дівчата, а що ви хочете комусь довести оцими своїми жж? а? ну правда... будьте відвертими...

17. 01. 2010

kotyhoroshko**АНЖЕЛА, 500 ЄВРО ЗА НІЧ**

Тамара Петрівна щоранку вдягає костюм вчительки та отримує 900 грн. в місяць, а Анжела один раз надягла костюм медсестри і отримала 500 євро за ніч.

Питання: чи означає це, що держава виділяє більше грошей на медицину, ніж на освіту

16. 01. 2010

eagle_x

Друзів нинче не заводять - їх просто колекціонують.

31. 10. 2010

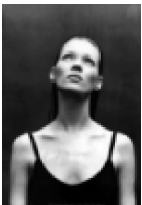
nemurych**ШО СЯ РОБЕ**

НАРОД! ПАНІКА!!! Сьогодні по 1+1 сказали що кокосова стружка дорожчати буде. Кажуть шо не вродила того року, а янукович всю шо була скупив щоб своїх на майдані кормити. Я бігом на базар а там ніде нема і всі тільки ходять питаються. Я знайшов в кутку в одного мужика, але по 12! Ше вчора була по 7-8 а сьогодні бля по 12 і главне ніде нема. Купив два останні мішки для себе і ше один для батьків, на перших порах вистачить...

ПЕРЕДАЙТЕ ТО ПО КОНТАКТ-ЛІСТУ І КВІТОЧКА ВАШОГО АЙСІКЮ СТАНЕ СИНЬОЮ! НЕ ІГНОРУЙТЕ БО БУДЕ ДВА РОКИ НЕУРОЖАЮ СТРУЖКИ!

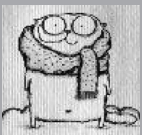
36

29. 01. 2010

запах_vody

Останнім часом відчуваю якусь дивну огиду, коли сідаю на вільне місце в метро і відчуваю тепло чужої сраки. До якого мені лікаря?

04. 02. 2010

dzzvinka**ГІТАРР ГІТАРР ГІТАРР**

те, як наші громадяни роблять свій політичний вибір, нагадає мені одну ситуацію.

Знайома збиралася виходити заміж за одного вільного митця. коли її мама запитала: а де і на які гроші ви будете жити, дочка відповіла: зате він вміє грати на гітарі!

05. 02. 2010

yurai_kurai

"Якщо виграє Янукович, скажете, що я за нього голосував. Якщо "ні", то - ні."

Був такий анекдот:

Друга світова війна. Українець перед боєм у окопі пише огриз-

ком олівця: "Якщо вб*ють, то вважайте мене комуністом! Якщо ні, то - ні."

05. 02. 2010

otar**НИВАБІДУ (ХОЧА ДЕХТО МОЖЕ Й ОБРАЗИТИСЯ, ЯКЩО ХОЧЕ)**

Для мене, повторюся, нема різниці, хто переможе на цих виборах. Сам по собі факт, що ми після всього завойованого в 2004 році скотилися до вибору між Януковичем і Тимошенко, є достатньою трагедією, щоб не робити собі ще більшої з перемоги чи одного, чи іншої.

Але ж, чорт забирай, скільки можна сцяти? Та що ж ми за народ такий?, - цитуючи одного політично заангажованого письменника.

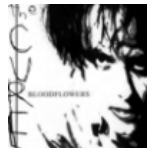
У нас не буде мови, у нас не буде роботи, у нас буде диктатура, скрізь буде Табачник, усе приватизує Губський, друга державна, газотранспортний консорціум, російський флот розквартирується по наших хатах, слово «коаліція» офіційно писатиметься через два «а»!!!1

Я ніколи особливо не любив Забужко, але її нагадування про те, що українці воювали одночасно проти Гітлера і Сталіна - це не просто виправдання голосування «проти всіх», але й нагадування про те, що наші предки ще два покоління тому мали сміливість воювати проти Гітлера і Сталіна!

І я в жодному разі не проводжу прямої аналогії, але, блін, їм загрожувала смерть, каторга і заслання, а не скасування обов'язкового дублювання мультиків українською! Дві величезні імперії топталась по Україні, але тогочасні її патріоти чомусь не поспішали її ховати. Ви ж уже приречено ристе могилу. Ви вже прощаєтеся з мовою, яка має щонайменше 30 мільйонів носіїв, бо якийсь жалюгідний янукович в сотий раз повторив побрехеньку про другу державну. І готуєтесь віддати гроші й документи на власність, якщо завтра хтось постукається в двері і скаже «здрассте, я из Донецька».

Сподіваюсь, цей черговий «свинячий грип» скоро мине, і люди схаменуться раніше, ніж почнуть рвати квіти, аби вітати яких-небудь справжніх окупантів. Наприклад, російських, які можуть врешті-решт і помітити, що їм тут ніхто не збирається чинити опір. Таких дрімучих капітулянтів гріх не завоювати.

09. 02. 2010

skagenij**ОБГОВОРЕННЯ**

чи не виникає у вас бажання озирнутися по бокам, коли в на вулиці чи у транспорті, чи громадських місця, обговорюєш знайомих?

мені інколи здається що краще перестраховатись ну а раптом хтось поряд, бувають же випадкові зустрічі

але це все фігня

прикол в тому, що я спіймав себе на такій думці коли обговорював українських жж-френдів і знайомих у кафешці в Мінську =)

ггг

от вони вже там вони точно не опинились би

це була кафешка в одного з кінотеатрів(де мені не дозволили підзарядити мобілку, аргументуючи економією електроенергії)

але у мене було невеличке відчуття, що я сижу в кінотеатрі Київ на Толстого =)

Як Ви можете допомогти бездомній людині?

Просто відірвіть цей купон і віддайте людині, яка потребує інформації.

ДЕ ПОЇСТИ?

ДЕНЬ	ЧАС	АДРЕСА	ОРГАНІЗАЦІЯ
Понеділок	13:00	вул. Б. Хмельницького, 189 а	Згромадження «Мілес Єзу»
Вівторок	12:00	пр-т Червоної Калини, 127 а	Християнсько-Євангельська Церква «Божий мир»
	13:00	вул. Б. Хмельницького, 189 а	Згромадження «Мілес Єзу»
Середа	12:00	вул. Мельника, 8а	Церква «Християнська надія»
	13:00	вул. Б. Хмельницького, 189 а	Згромадження «Мілес Єзу»
	13:00	Кінотеатр «Сокіл» (вул. В. Великого 14а)	«Посол +»
	14:00	Біля палацу ім. Г. Хоткевича	Церква «Осанна»
Четвер	12:00	вул. Миколайчука, 8	Церква «Християнська надія»
	12:00	пр-т Червоної Калини, 127 а	Християнсько-Євангельська Церква «Божий мир»
	13:00	вул. Б. Хмельницького, 189 а	Згромадження «Мілес Єзу»
	14:00	Сквер біля Порохової вежі	ЛМГО «Спільнота взаємодопомоги «Оселя»
	18:00-19:00	Піший патруль: ц – ва Переображення – ц-ва св. Андрія, вул. Банківська – Головний вокзал	Спільнота Святого Егідія
П'ятниця	13:00	вул. Б. Хмельницького, 189 а	Згромадження «Мілес Єзу»
	14:00	Рясне – 1. сквер біля супермаркету «ВАМ»	Церква «Християнська надія»
	14:00	Сквер біля Порохової вежі	Пресвітеріанська церква
Субота	13:00	вул. Б. Хмельницького, 189 а	Згромадження «Мілес Єзу»
	14:00	Дворик палацу ім. Г. Хоткевича	Церква «Осанна»
	15:00	патруль: ц – ва Переображення – ц-ва св. Андрія, вул. Банківська	Спільнота святого Егідія
Неділя	13:00	вул. Б. Хмельницького, 189 а	Згромадження «Мілес Єзу»
	15:00	Сквер біля цирку. Вул. Б. Хмельницького, 189а	Ініціативна група «Їжа замість зброї»

Де отримати теплий одяг:

вул. Кирилівська, 3 а,
Львівський міський соціальний центр, 16.00 - 18.00
Тел.: 8 (032) 233-10-49 (гаряча лінія)

Львів – Винники, вул. Винниченка, 3
(бічна Миколайчука, «Галактика»)
Понеділок – П'ятниця, 10:00–13:00,
«Осередок Кофоеда» («Оселя»)

Де помитися, підстригтися і випрати речі:

Львів – Винники, вул. Винниченка, 3
(бічна Миколайчука, «Галактика»)
Понеділок - П'ятниця 9:00 - 14:00
«Осередок Кофоеда» («Оселя»)

Де переночувати:

вул. Кирилівська, 3 а,
Львівський міський соціальний центр, 18.00 - 20.00
Тел.: 8 (032) 233-10-49 (гаряча лінія)

Де отримати реєстрацію та відновити паспорт:

вул. Кирилівська, 3 а,
Львівський міський соціальний центр
(юридичні консультації, відновлення втрачених документів,
постановка на облік, реєстрація за переважним
місцезнаходженням).
Тел.: 8 (032) 233-14-79, 233-10-49.

Де можна поступово відновити своє життя?

м. Львів-Винники, вул. І. Франка, 69.
Спільнота взаємодопомоги «Оселя»
(життя в спільноті, праця для свого утримання,
навчання та допомога іншим)

ВСЕУКРАЇНСЬКА АКЦІЯ «КРАПЛЯ ПО КРАПЛІ» В ПІДТРИМКУ РОЗВИТКУ СІМЕЙНИХ ФОРМ ОПІКИ ДЛЯ ДІТЕЙ-СИРИТ

Кожній дитині потрібна родина... Це дуже проста правда. І ми усі глибоко в серці знаємо її. І знаємо, що тільки в сім'ї, у якій тебе люблять, розуміють, турбуються про твої потреби, дитина має шанс на повноцінний розвиток, на щасливе майбутнє...

Втім на даний момент в Україні понад 100 тисяч дітей не мають такої сім'ї, живуть у будинках дитини, інтернатних закладах. У тому числі це і неповносправні діти-сироти, щодо яких довгий час тривала політика ізоляції їх від решти суспільства у такі установи. І усі ці діти чекають на сім'ю, яка прийме їх і буде любити їх...

Нашим спільним завданням є потурбуватися про цих дітей, сприяти тому, щоб вони знайшли родину і могли мати інше – щасливе – теперішнє і майбутнє... І зараз в Україні такий важливий час еволюції і поступових реформ від інтернатних закладів до сімейних форм опіки. Це складна і довга дорога, яку нам треба прокласти усім разом – втім це справді єдина дорога... І це та дорога, якою іде увесь цивілізований світ.

І це велика, велика робота для нас в Україні, щоб врешті кожна дитина-сирота, у тому числі і діти-сироти з особливими потребами, могли знайти родину. І до цієї роботи кожен з нас може додати свою маленьку краплинку. Ці краплинки можуть бути

дуже різні – але лише так, крапля по краплі ми можемо досягти змін...

У нас, у навчально-реабілітаційному центрі «Джерело» у Львові з нашого досвіду роботи з сім'ями, які прийняли чи усиновили дитину-сироту, народилася ідея цієї всеукраїнської акції. Вона походить також з нашої глибокої віри у доброту українського народу і у силу маленьких крапель, коли вони крапають часто, вчасно і влучно...

Суть цієї акції дуже проста – у ній ми запрошуємо вас до трьох наступних кроків:

1. Подивитися фільм «Віднайдені діти», який розповідає про досвід таких дітей і їхніх родин (цей фільм ви можете безкоштовно завантажити з

інтернету за посиланням: <http://files.mail.ru/M5O7MI>)

2. Задуматися, яку свою «маленьку краплю» ви можете додати до цієї акції – і відповідно втілити свій задум (ви можете також написати нам про це)

3. «Передати далі» інформацію про дану акцію між своїх друзів та знайомих

«Кожному з нас може здаватися, що те, що ми робимо є лиш такою маленькою краплинкою, коли насправді, щоб відповісти на людське страждання потрібен цілий океан – втім океан не складається ні з чого іншого, як з краплинок...»

Мату Тереза із Калькутти

39

КРАПЛЯ ПО КРАПЛІ – РОБІМО ДОБРО!

**З повагою і вдячністю,
від імені центру «Джерело»**

**Оксана Винярска та Олег Романчук
координатори акції**

**НАВЧАЛЬНО-РЕАБІЛІТАЦІЙНИЙ ЦЕНТР «ДЖЕРЕЛО»
Львів, пр. Червоної Калини 86 а
www.dzherelocentre.org.ua, e-mail: dzherelocentre@gmail.com
тел. (032)-223-04-37, 227-36-00**

«Балкон в цьому випадку символізує велику спадщину!
Великий нежитловий фонд. Все змінюється, люди починають усвідомлювати очевидне. Житла багато!
П.С. Був би радий і такому балкону».

Роман Мацуров, безпритульний.
Фото автора